

ЮНЫГЪОМ
И 1-р —
ШЭНЫГЪЭМ
И МАФ

**Адыгэ Республикэм
щыпсэухэу лъытэныгъэ
зыфэтшыхэрэр!**

**Клэлэегъаджэхэу,
клэлэеджаклохэу,
студентхэу,
профессорхэу
дгъэляплэхэрэр!**

Шэныгъэм и Мафэ фэш! тышъу-
фэгущо!

Мы мэфэк! шлагъор лэуж пстэу-
ми лъэшэу агъэляплэ. Дунаир зэрэ-
зэхэтыр нахъ куоу зэрагъашлэ, твор-
ческэ теклоныгъаклэхэр ашыхэ зэ-
рашлоигъом ар итамыгъэу щыт.

Гъэсэныгъэшхо, зэчый зилэхэр,
Адыгей гупсэмрэ ти Хэгъэгущорэ
тапэк! хэхъоныгъэ языгъэшын зы-
лэахыт творческэ цыфхэр непэ
лъэшэу урысые обществэм ищыкла-
гъэх. Ары ыкли республикэм икъя-
ралыгъо хабзэ икъялыкхуэм гъэсэ-
ныгъэм хэхъоныгъэ егъэшлыгъэным
лъэшэу аналэ зыкытырагъэтырэр. Ти-
республикэ щыпсэурэ лэпчэ шэны-
гъэ куу зэригъэгъотынымк!э, иамап-
хэм икъяу зыкызыгъахынымк!э зэ-
клэ афэлякыштыр ахэм ашлэ.

Клэлэегъаджэхэм дэгъоу юф амы-
шлэу, егъэджен юфыр нахъышлоу зэ-
хамыщэу ац фэдэ гухэлъышхохэр
агъэцэк!эн алъэкыштэп. Сыда плө-
мэ клэлэегъаджэхэм лэпэлэсэныгъэу,
щэлагъэу ахэлъым, шэныгъэу ялэр
клэлэеджаклохэм зэралк!агъэхэрэм
бэк!э ялбытыгъэшт Урысыем, тик!э-
лэц!ык!ухэм, типхъорэльфыхэм яне-
уцырэ мафэ зыфэдэщтыр.

Адыгейм иклэлэегъаджэхэм, тапэк!э
зэрэщытыгъэм фэдэу, республикэм
иныбжык!эхэм гъэсэныгъэ дэгъу илъэ-
сык!э еджэгъум арагъэгъотыным ак!уа-
ч!э зэрэрахыллэщтым тицыхэ телъ.

Клэлэегъаджэхэми, еджалэхэм алу
пстэуми ялофш!эн творческэ теклоны-
гъаклэхэр щашынхэу, студентхэмрэ
клэлэеджаклохэмрэ нахъыбэу шэны-
гъэ алэ кырагъэхъаным фэбэнэн-
хэу тафэлялэ!

Езыгъаджэхэрэмк!и рагъаджэхэрэм-
к!и илъэсык!э еджэгъур теклоныгъэ
инхэмрэ гъэхъэгъэшхохэмрэ яилъэ-
сэу орэхъу!

Ныбджэгъу лъаплэхэр, псауныгъэ
пытэ, насып шъуилэнэу, гуш!уагъом
шъушымык!энэу шъуфэтэлэ!

Джыри зэ мэфэк!ышхом — шэны-
гъэм и Мафэ фэш! тышъуфэгущо!

**Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКИУШЫНЭ Аслъан**

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ**

● ЛЪЭПКЪ ШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ НЫБЖЫК!ЭХЭМРЭ

Адыгэ джэгум зелэты

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыплэ парк мэфэку пчыхъэ
къэс адыгэ джэгухэр ныбжык!эхэм щызэхашхэ.
К!эщакло ащ фэхъугъэмэ ащыщ Къумпыл Тлахыр.
Къалмыкъым изаслуженнэ артистэу Ацумыжъ Тем-
бот джэгум ихъатыяк!у.

Джэгухэм нэбгырабэ ахэлажъэ.
Пщынаоу Шэзожъ Нарт, къэшъокло
пшъашхэхэм япашэу Хъадлэщо Ма-
ринэ, Къумпыл Тлахырэ иныбджэ-
гъухэм кызыралорэмк!э, лъэпкъ къа-
шъохэм апыщэгъэхэм япчъагъэ зэрэ-
хахъорэм даклоу, ныбжык!эхэр нэ-
луасэ зэфэхъух.

Шэныгъэлэжъэу Шхъалпкъэу Гъу-
чыпсэ клэщэк!о купыр игъусэу къа-
шъохэр кызыралышхэрэм яплъыгъ,
уасэ афишыгъ. «Зэфак!у», «Зыгъэ-

лпат», «Испъамый», «Хъак!улащ», «Зы-
гъэгус», нэмык!хэри къэшъуаклохэм
къашыгъэх, ялэпэлэсэныгъэк!э къахэ-
щыгъэхэм шлухъафтынхэр афашы-
гъэх.

Хъэпэе Сэтэнай, Бэрзэдж Асыет,
нэмык! пшъашхэхэм джэгур агу ри-
хыгъ, яныбджэгъухэм макъэ ара-
гъэлущт.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Сурэтхэр джэгум кышытырахы-
гъэх.

Хэдзынхэмк!э Гупчэ комиссием къеты

Адыгэ Республикэм хэдзын-
хэмк!э и Гупчэ комиссие хэдза-
клохэр щегъэгъуазэх: Тэхъутэ-
мык!ое районимк!э зы мандат
зилэ хэдзыплэ коеу N 23-мк!э
Адыгэ Республикэм и Къэралы-
гъо Совет — Хасэм идепутат
ихэдзын тедзэхэу 2014-рэ илъэ-
сым Юныгъом и 14-м щылэштхэм
ушхъагъу гъэнэфагъэ илэу
(изыгъэпсэфыгъо уахътэ кы-
ратыгъэу, командировкэ щылэу,
къэралыгъо ыкли нэмык! обще-
ственнэ пшъэрылхэм ягъэцэк!эн
ыуж итэу, ипсауныгъэ зэщы-
кыуагъэу, джаш фэдэу зыфы-
фэбгъэгъун фэдэ ушхъагъу илэ
зыхъук!э) къэмык!ошущтым ипла-
лэм кыпэу амал ратышт ыма-
къэ ытынэу. График гъэнэфа-
гъэм тетэу комиссиер зыщызэ-
хэс унэм хэдзаклоу бюллете-
ным ищык!агъэхэр ритхэнхэ ылъэ-
кыштыт.

**ТЭХЪУТЭМЫК!ОЕ
РАЙОНЫМК!Э ЗЫ МАНДАТ
ЗИЛЭ ХЭДЗЫПЛЭ КОЕУ
N 23-мк!э
АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ
И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ —
ХАСЭМ ИДЕПУТАТ
ИХЭДЗЫН ТЕДЗЭХЭУ
2014-рэ ИЛЪЭСЫМ
ЮНЫГЪОМ И 14-м
ЩЫЛЭШТХЭМ ЯЛЫТЫГЪЭУ
ЧЫП!Э ЫКИИ УЧАСТКЭ
КОМИССИЕХЭМ ЮФ
ЗЭРАШ!ЭЩТЫМ ИГРАФИК**

Тэхъутэмык!ое районим хэ-
дзынхэмк!э ичылплэ комиссие
2014-рэ илъэсым Юныгъом и
3-м кыщегъэжъагъэу Юныгъом
и 9-м нэс иплалэм кыпэу зы-
макъэ зыты зышлоигъохэм ялэу
тхылхэм ахэплэщт ыкли мэ-
къэтыныр клошт юфш!эгъу мафэ-
хэм сыхъатыр 15-м кыщегъэ-
жъагъэу сыхъатыр 19-м нэс, гъэ-
псэфыгъо мафэхэм — сыхъа-
тыр 10-м кыщегъэжъагъэу сы-
хъатыр 16-м нэс. Тел.: 8 (87771)
94-4-32.

Хэдзынхэмк!э участкэ комис-
сиехэу N 194 — 201-р, N 204-р,
N 222-р мафэ къэс хэдзаклохэу
иплалэм кыпэу зымакъэ зы-
тыштхэм ялэу тхылхэм ахэ-
плэх. 2014-рэ илъэсым Юныгъом
и 10-м кыщегъэжъагъэу Юныгъом
и 13-м нэс, юфш!эгъу мафэ-
хэм сыхъатыр 9-м кыщегъэжъа-
гъэу сыхъатыр 18-м нэс, гъэпсэ-
фыгъо мафэхэм — сыхъатыр
10-м кыщегъэжъагъэу сыхъатыр
16-м нэс мэкъэтыныр клошт.

Тигъэзет кызырэхуытыгъэу, гъэсэныгъэм илофы-
шлэхэм яреспубликэ зэлуклэ мы мафэхэм Мыекъуа-
пэ шылагъ. Ащ хэлэжъагъ ыкли кышчыгушылагъ
АР-м и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан.

NN 8-р, 74-р. Еджаплэм илоф-
шлагъэ уасэ фашыгъэ баллхъу
афагъэуцугъэхэмклэ ауж кы-
нэхэрэр зэрэщылэхэри, мини-
стерствэм ахэмклэ иофэу ышлэн
фаери Лышхъэм кыыхигъэ-
щыгъэх.

Республикэм гъэсэныгъэм
исистемэ ыльэныкыоклэ ша-
лагъэр зэрэмымаклэр, ау шы-
клагъэхэри зэрэщылэхэр Лы-
шхъэм кыиуагъ. Ащ фэдэу
спортзалхэр, шахплэхэр, акто-
вэ залхэр ыкли нэмыкл псэуа-
лэхэр зыхэмыт еджаплэхэр
джыри республикэм итых. Ау
ахэр бэшлагъэу ашыгъэ унэ-
хэу, еджаплэм темыгъэпсыхъа-
гъэхэр арых.

Цыфхэм газыр ялэ шыгъэ-
нымклэ тиреспубликэ апэ ит
субъектхэм ащыщ. Ау еджаплэ
19-мэ якотелхэм непэ шломы-
кыклэ иоф ашлэ. Ар мытэрэ-
зэу Лышхъэм ыпытагъ. Ащ

еджаплэ клэу кызырэхуытыгъэу
щтыр. Клэлэцыкылы ыгыпыищмэ
яшын гъэрэкло бжыхъэ рагъэ-
жъагъ. Ахэр шэклогъу мазэм
аухынхэу щыт. Клэлэцыкылы ы-
гыпылагъэхэу, нэмыкл псэуалэ
ашыжыгъагъэхэр иклэрыклэу
клэлэцыкылы ыгыпылэхэм аты-
рагъэпсыхъажых. Ахэм яшлуа-
гъэкли клэлэцыкылы ыгыпылэм
клонэу чэзыум хэтыр нахъ ма-
клэ мэху. Гушылэм пае, илээс
зытлушклэ узэклэлэбэжымэ, чэ-
зыум нэбгырэ мини 10-м еху
хэтыгъэмэ, непэ а пчъагъэр
нэбгырэ мини 8,6-рэ мэху.

— Зэклэри тшлэгъахэ тлорэп,
джыри щыклэгъабэ щыл, ау
республикэм зы еджаплэ итэп
мы аужырэ илээс зытлэм зы-
горэ щытымышлагъэу, — кыи-
уагъ Лышхъэм. — Ау шлэ-
гъэн фаем кыхэхэу. Мары
Мыекъуапэ иурамхэу Пушки-
нымрэ Гагаринымрэ ацлэхэр
зыхыхэрэр зыщызэклуалэ-
хэрэм дэжъ Мыекъопэ къэра-
лыгъо технологическэ универ-
ситетым истудентхэм апае ша-
гъэпсырэ общежитиер зыра-
гъажэм, цыфхэм кысфат-
хэхэу аублагъ ежыхэм яоб-
шежитиэхэм къазэрэклэхы-
рэр, яджэхашьохэм узэрапхы-
рызырэр къалоу. Ахэр зэлхыгъэ
министерствэхэр, ведомствэ-
хэр гумэклынхэ фае, хъазы-
рэу кыппагъохыштым уежэ-
нэу щытэп.

— Непэ шьо ныбжыкылэхэм
ахашульхэрэм елытыгъ ахэр
неуц зэрэхуышхэр, къэклощт
мафэр зыфэдэщтыр, — джы-
ри зэ закыфыгъэзагъ кыи-
зэлуклагъэхэм Лышхъэм. —
Тхьашуеуегъэпсэу шьуиофшлагъ,
шьуилэпэлэсэныгъэ, шьуи-
шлагъэ пае. Гъэсэныгъэ дэгъур
къэралыгъо пытэм ылапс.

Ащ ыуж АР-м гъэсэныгъэмрэ
шлэныгъэмрэклэ иминистрэ до-
клад кышлыгъ.

— Илээсклэ узэклэлэбэжымэ,
мыщ фэдэ уахътэм тызэлукли,
пшъэрылхэр дгъэнэфэгъагъэх.
Ахэр дгъэцэклагъэх, ау клэхэр,
иофыгуаклэхэу тызышымыгуа-
зэхэр тапэ кыкылыгъэх. Ахэм
ягъэцэклэн джы тызэгъусэу ты-
дэлэжъэн фае, — кыыргъэ-
жъагъ министрэм игушылэ.

Ащ лыпыдзагъэу гъэсэны-
гъэм илэныкыо пстэуми ар
анэсыгъ. Лэжъапклэм, клэлэ-
егъэджэ кадрэхэм, зэрэджэ-
хэрэ тхыльхэм, еджаплэхэм
гъэцэклэжын иофшлэнэу ара-
шылагъэхэм, джыри къэна-
гъэхэм, социальнэу къэмыу-
хумэгъэ клэлэцыкылхэм ягъэ-
шхэн, клэлэцыкылы ыгыпылэхэм
ячэзыу электроннэ шыклэм
тетэу зэрагъэпсыгъэм, элек-
троннэ дневникхэм ыкли тхыль-
хэм, профориентацием, сэ-
кыатныгъэ зилэ сабийхэм, зи-
шлэ шлэгъошлухэу, лэпэлэсэныгъэ
зыхэлэ клэлэцыкылхэм яегъэ-
джэн, егъэджэнымклэ феде-
ралнэ шапхэхэм атетэу иоф
шлэгъэным епхыгъэ иофыгъо-
хэм, зэтыгъоу атырэ ушэтын-
хэм яклэуухэм, ахэм зэхьо-
кыныгъэу афэхуышхэм ыкли
нэмыкл лэныкыуабэм минис-
трэ къатэгушылагъ.

Ащ кыкылыкылоу докладым
кыпкырыкыхэхэу къэгущыла-
гъэх гъэсэныгъэмклэ муницип-
пальнэ гъэлорышлэлэхэм япа-
щэхэр, клэлэегъаджэхэр.

Зэлуклэм зыщытегушылэгъэхэ
иофыгъохэмклэ унашъохэр ашта-
гъэх.

СИХЪУ Гошнагъу.

Сурэтхэр А. Гусевым ты-
рихыгъэх.

Гъэсэныгъэм гъэхъагъэу илэ-
хэм адаклоу, шыклагъэхэри ащ
кыыхигъэщыгъэх, ахэм ядэгъэ-
зыжынклэ шлэгъэн фаехэр
кыгъэнэфагъэх. Мыщ фэдэ зэ-
луклэхэр шлагъэу щылэм нахы,
шыклагъэхэм ящытегушылаплэ
хуынхэ фаеу ыпытагъ. Етланэ
Урысыем икъэралыгъо пащэ-
хэм яунашъохэр, анахъэу жьо-
ныгъуаклэм къашыгъэхэр, рес-
публикэм щыгъэцэклагъэхэ зэ-
рэхуыхэрэм ар къашыуцугъ.

— Анахъэу цыфхэр зыгъэ-
гумэклыхэрэр лэжъапклэр ары,
— кыиуагъ Лышхъэм. — Ащ
елытыгъэу къасломэ сшлоигъу
мы илээсыр имыкыгъэ клэлэ-
егъаджэхэм ялэжъапклэ кыи-
зэрэхъошхэр. УФ-м и Пре-
зидент иунашъо дгъэцаклэзэ,
клэлэегъаджэхэм ялэжъапклэ
гурытымклэ сомэ мин 21-рэ
фэдиз тшышт, клэлэплэхэм, гъэ-
сэныгъэ тедзэ къэзытырэ уч-
реждениехэм ялофышлэхэм ыкли
профессиональнэ гъэсэныгъэ
къэзытырэ учреждениехэм яклэ-
лэегъаджэхэм къагъахэрэр
сомэ 16900-м нэсышт. Ау лэ-
жъапклэм ехылагъэу зы чыплэ

кыыхэзгъэщымэ сшлоигъу.
Блэклыгъэ илээсхэм зэклэми
къагъахэрэр зэфэдэу зэрэ-
щытыгъэм джы иофыр теты-
жъэп. Шъхъадж ышлэшъурэм
елытыгъэу лэжъапклэр кыи-
раты.

Жьоныгъоклэ уна-
шъохэр дгъэцаклэ-
хэзэ, икыгъэ илээс
еджэгъум зэшлотхы-
гъэмэ ащыщ еджа-
плэхэм къащэхэзэ
рагъаджэхэрэ клэлэ-
цыкылхэр щынэгъон-
чъэу зещэгъэнхэр.
Сигуапэу къасломэ
сшлоигъу ублэплэ
еджаплэ пэпчъ мультимедийнэ нэрылгъэ-
гъу лэпылэгъухэр илэ-
хэ зэрэхуыгъэр.

Къуаджэм ищылэ-
ныгъэклэ еджаплэм
мэхъанэшхо зэрилэм
кыпкырыкыгъэ,
АР-м и Лышхъэу
кыиуагъ зэхэсэу зы-
щеджэхэрэ еджэплэ
цыкылы пэпчъ еклоплэ-
клэ гъэнэфагъэ илэу

иофшлэн уасэ фэшлыгъэн зэрэ-
фаер. Ахэр зэфэлшыхэ мы-
хунау ащ ыпытагъ. Еджаплэ
дэгъоу республикэм итхэми ацлэ
кыириуагъ. Ахэм ащыщ Адыгэ
республикэ гимназиер, лицейхэу

кыкылыкылоу кыиотагъ гъэцэ-
клэжын иофшлэнхэр республи-
кэм зэрэщыкыуагъэхэр, джыри
шлэгъэн фаехэми къашыуцугъ.

— Мы мафэхэм УФ-м и
Премьер-министрэу Дмитрий
Медведевым кыишы-
гъэ пресс-конферен-
цием кыишылагъ Уры-
сыем иеджаплэхэм
зэклэми видеокамерэ-
хэр ахэтынхэ фаеу.
Тэ тиреспубликэклэ
еджаплэ 103-рэ нылэп
ахэр зилэхэр. Еджа-
плэхэр къэзыгъэгъу-
нэхэрэр къэрэгъулэ
кызырэрыклэхэмрэ
вахтерхэмрэ арых
нылэп, — кыиуагъ
Лышхъэм. — Видео-
камерэхэр анахъэу
зымылэхэр Мыекъо-
пэ, Красногвардейскэ
ыкли Теуцожь район-
хэр арых.

Гъэхъагъэхэм ащыщ
блэклыгъэ илээсым
еджаплитлу клэу кыи-
зэрэхуытыгъэр, джы-
ри ионыгъом и 1-м зы

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум лофэу ышлэрэм фэгъэхыгъэу цыфхэм, нэмык хыкумхэм ялофшэн елытыгъэмэ, ашлэрэр нахь макл. Ау зэнэкъокъушхохэр ащ щэклох, Адыгеим щыпсэурабэмэ яфедэхэр къэзыхуэмэрэ ыкли ахэм лъэшэу уналэ атеозгъэдзэрэ лофыгъохэр шызэшлуахы.

Урысые Федерацием и Президентэу В.В. Путиным илээс къэс Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ фигъэхырэ тхылъым къызэрэщилорэмклэ, «Конституцием анахь мэхъанэшхо зилэ лъэпситлу зэрипхыгъ — цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ ястатус инрэ къэралыгъо лъэшымрэ. Ащ даклоу ахэм зэфырылэ пшэрылхэри къыхигъэщыгъ: зым зыр ылытэжыныр ыкли къыуэхумэныр».

1995-рэ илээсым гъэтхалэм и 10-м Адыгэ Республикэм и Конституциеу аштагъэм шолъырхэм ыкли чыплэ зыгъэлорышлэжыным къэралыгъо хабзэ икыулыкхуэм ялофшэн зэрэзэхэщэгъэ шыклэм тегъэлсыхъэгъэ демократическэ принципхэр къегъэнафэх, хабзэмрэ Адыгеим щыпсэурэ цыфхэмрэ апашхъэ ит социальнэ, экономикэ ыкли политикэ пшэрылхэр зэшлохыгъэ хуьнхэм пае хэбзэгъэуцугъэхэм альапсэхэр къыролотыкых. Ау анахь мэхъанэ зилэр — Адыгэ Республикэм и Конституции цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэр къэралыгъо къулыкху пстэуми, республикэм лэнатлэхэр шызылыгъ цыф пстэуми япшэрылху зэрэщытыр къышхыкыгъэтхыгъ. Обществоннэ шыа-клэм исид фэдэрэ лъэныкыо тытегушылагъэми, анахь лъэпсэ, лэубытыплэ шхъалэу ренэу къэнэжырэ Республикэр ары. Гушылэм пае, предприниматель лофшэным ишхъафитыныгъэклэ, мылкур къэуэхумэгъэнымклэ гугъаплэу шылэхэм атегъэлсыхъэгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм атэтэу Конституцием гарантиехэр къетых, ащ иположениехэм уяджэмэ, джаш фэдэу шэпхъэ-правовой актхэм адиштэрэ положениехэм зашчыгъэгъуазэмэ, гъэнэфагъэу уфитыныгъэхэр зыфэдэхэр зэбгъэшлэн плъэкышты, ахэр укыуагъэ зыхуэхэкли ор-орэу бгъэунафышущых. Ыпшэкклэ къэтлуагъэхэм къапкырэкли мы положение шхъалэр — Адыгеим хабзэр шызылыгъхэм, муниципальнэ къулыкхуэм аштэрэ сьд фэдэрэ шэпхъэ-правовой акти республикэм и Конституции икыоу диштэн фае. Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум республикэ законхэр, Лышхъэм, Къэралыгъо Советым — Хасэм, министрэхэм я Кабинет яшэлхъэ-правовой актхэр, муниципальнэ образованиехэм яуставхэр, нэмык муниципальнэ актхэр Адыгэ Республикэм и Конституции зэрэдиштэхэрэм фэгъэхыгъэ лофхэр зэшлуехы.

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум шъуифитыныгъэхэр къыуэхумэхэзэ...

Конституционнэ Хыкумым республикэм и Конституции димыштэу акт горэ ыгъэунафыгъэмэ, ащ лыпытэу юридическэ клуачлэ имылэжъэу ыкли шы-лэныгъэм шыбгъэфедэн умылэклынэу ар мэхъу.

Адыгеим къэралыгъо гъэлсыклэ

«Конституцием анахь мэхъанэшхо зилэ лъэпситлу зэрипхыгъ — цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ ястатус инрэ къэралыгъо лъэшымрэ. Ащ даклоу ахэм зэфырылэ пшэрылхэри къыхигъэщыгъ: зым зыр ылытэжыныр ыкли къыуэхумэныр».

хъанэ зилэр — Адыгэ Республикэм и Конституции цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэр къэралыгъо къулыкху пстэуми, республикэм лэнатлэхэр шызылыгъ цыф пстэуми япшэрылху зэрэщытыр къышхыкыгъэтхыгъ. Обществоннэ шыа-клэм исид фэдэрэ лъэныкыо тытегушылагъэми, анахь лъэпсэ, лэубытыплэ шхъалэу ренэу къэнэжырэ Республикэр ары. Гушылэм пае, предприниматель лофшэным ишхъафитыныгъэклэ, мылкур къэуэхумэгъэнымклэ гугъаплэу шылэхэм атегъэлсыхъэгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм атэтэу Конституцием гарантиехэр къетых, ащ иположениехэм уяджэмэ, джаш фэдэу шэпхъэ-правовой актхэм адиштэрэ положениехэм зашчыгъэгъуазэмэ, гъэнэфагъэу уфитыныгъэхэр зыфэдэхэр зэбгъэшлэн плъэкышты, ахэр укыуагъэ зыхуэхэкли ор-орэу бгъэунафышущых. Ыпшэкклэ къэтлуагъэхэм къапкырэкли мы положение шхъалэр — Адыгеим хабзэр шызылыгъхэм, муниципальнэ къулыкхуэм аштэрэ сьд фэдэрэ шэпхъэ-правовой акти республикэм и Конституции икыоу диштэн фае. Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум республикэ законхэр, Лышхъэм, Къэралыгъо Советым — Хасэм, министрэхэм я Кабинет яшэлхъэ-правовой актхэр, муниципальнэ образованиехэм яуставхэр, нэмык муниципальнэ актхэр Адыгэ Республикэм и Конституции зэрэдиштэхэрэм фэгъэхыгъэ лофхэр зэшлуехы.

илэ хуьнэу зыригъэжыгъэм къыщегъэжыгъэу мэхъанэшхо зилэ чэзыоу плытэн плъэкышты Конституционнэ Хыкумым зыщызэхашагъэр. Демократическэ правовой къэралыгъом игъэлсынклэ

ныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэр, Адыгэ Республикэм и Конституции зэрэеспубликэу апшэрэ мэхъанэ ыкли клуачлэ щырилэныр.

Урысые Федерацием ишолъырхэм конституционнэ хыкумхэр ащызэхэщэгъэнхэ зыкыфаер Урысые Федерацием и Конституции ия 45-рэ ыкли ия 46-рэ статьяхэм ащыгъэпытэжыгъэ хуьгъэ положениехэр гъэцэклагъэ хуьнхэм пай. Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу шылэм диштэу конституционнэ (уставной) хыкумыр Урысые Федерацием ишолъырхэм яхыкумхэм (зэгъэшлужь хыкумышхэм афэдэу) зыклэ ащыш.

Плопэн хуьмэ, Конституци-

Ау ащ фэдэу цыфхэм тхылккэ закыфамагъазэмэ, сьд фэдизэу хэуконыгъэхэр нэрылэгухэми, хыкумым зыпари ышлэн ыльэкыштытп. Нэмыклэу къэплон хуьмэ, цыфхэм правэм ыльэныкыоклэ шлэныгъэу ялэм, яфитыныгъэхэмрэ яшхъафитыныгъэхэмрэ япхыгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм зэрэщыгуазэхэм е зэрэщымыгуазэхэм бэ ялытыгъэр. Гухэкл нахь мышлэми, къэлогъэн фае Конституционнэ Хыкумым къызфагъэфедэзэ хабзэу шылэм къаритыгъэ фитыныгъэхэмрэ шхъафитыныгъэхэмрэ къауэху-мэн зэралэкыштыр, ащ фэдэ амал зэрэщылэр икыоу зэкклэми зэрэмышлэрэр.

Плэлэ клэклым къыклоцл Конституционнэ Хыкумым Адыгэ

Отчет лъэхъаным къыклоцл нэбгырэ 50-м ехуьмэ Хыкумым зыкыфагъэзагъ, аужырэ илээси 2 — 3-м елытыгъэмэ, фэди 8 — 10-клэ ар нахыб.

Республикэм икыэралыгъо хабзэ икыулыкхуэм, хыкум сообществэм ыкли республикэм щыпсэурэ цыфхэм ифитыныгъэхэм якъэуэхумэн фэгъэзэгъэ къэралыгъо къулыкху пстэуми зэдэлэжыныгъэ адыри. Гушылэм пае, Адыгэ Республикэм и Конституции къызэрэдилытэрэм тетэу цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэм пае Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум зэдэлэжыныгъэм ыльэныкыоклэ зэзэгъыныгъэхэр адишлыгъэх Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ, республикэм ис цыфхэм, сабийхэм ыкли предпринимательхэм яфитыныгъэхэм якъэуэхумэнклэ Уполномоченнэхэм. Хыкумым итхаматэ ренэу зэхэщэх лофшлэгъу зэлуклэгъухэр, мы лъэхъэнэ благъэхэм компаниеу «ГАРАНТ» зыфилорэр къыдэлэзэ Адыгэ Республикэм и Уполномоченнэхэм яинститут игъусэу интернет-конференции зэхичэн мурад ил.

Хыкумым иофициальнэ сайти агъэклэжыгъ, разделкылэхэр хагъэхъагъэх, Хыкумым лоф зэришлэрэм фэгъэхыгъэ къэбарыр разделэу «Къэбарыклэхэр» зыфилорэм къехъэ. Адыгеим щыпсэуэхэрэм Интернет-тыр къызфагъэфедэзэ хыкумым санклэу зыфагъэзэн амал ялэ хуьгъэ. Пчыагъэхэм къызэрагъэлагъорэмклэ, сайтыр зы-

Адыгэ Республикэм и Конституции къызэрэдилытэрэм тетэу цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэм пае Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум зэдэлэжыныгъэм ыльэныкыоклэ зэзэгъыныгъэхэр адишлыгъэх Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ, республикэм ис цыфхэм, сабийхэм ыкли предпринимательхэм яфитыныгъэхэм якъэуэхумэнклэ Уполномоченнэхэм.

гъэфедэхэрэр хэпшыклэу нахыбэ хуьгъэх.

Конституционнэ Хыкумым илофшэн нахь ыгъэчанынымклэ лофтхъабзэу зэрэхагъэхэм яшлуагъэ къэклуагъ. 2014-рэ илээсым ия 1-рэ клэлэныкыоклэ Конституционнэ Хыкумым лофэу ышлагъэм фэгъэхыгъэ клэу хэбзэ хысыжыхэм ар къаушыхъаты. Отчет лъэхъаным къыклоцл нэбгырэ 50-м ехуьмэ Хыкумым зыкыфагъэзагъ, аужырэ илээси 2 — 3-м елытыгъэмэ, фэди 8 — 10-клэ ар нахыб.

Цыфхэм къагъэхыгъэ тхылхэм язэхэфын нафэ къызэришлыгъэмклэ, зэнэкъокъоу къахэтаджэхэрэм янахыбэр зэлхыгъэр цыфхэм ясоциальнэ ухуьмэныгъ. 2014-рэ илээсым шышхъалум и 1-м ехуьлэу цыфхэм къагъэхыгъэ тхылхэм япроцент 28,3-р зэлхыгъагъэр социальнэ нэша-нэ зилэ лофыгъохэр ары. Пенсией, лофшэным, псэуплэм, фэгъэлотэныгъэм, ахшэ лэпылэгъум япхыгъэу анахыбэрэ Конституционнэ Хыкумым зыкыфэзэгъэхэрэр пенсионерхэр, сэкатхэр, заомрэ лофшэнырэр яветеранхэр ыкли нэмыкхэу социальнэ лэпылэгъу зищыклагъэхэр ары.

Джыри зы лъэныкыо гъэшлэгъон шуналэ тешлодгъадзэ тшолыгъу — ыпклэ зыхэмылэ юридическэ лэпылэгъу ятыгъэнымклэ Конституционнэ Хыкумым зэшлууыхэрэ лофтхъабзэхэр ары. Адыгэ Республикэм и Уполномоченнэхэм игъусэху тхымафэ къэс Хыкумым цыфхэр регъэблагъэх. Ащ фэдэ зэдэлэжыныгъэм амал къеты цыфхэм яфитыныгъэхэм якъэуэхумэнклэ анахь зигъо лофыгъохэр зэшлуахынхэмклэ.

Упчлэхэр шъуилэхэмэ, зыкытфэжыгуаз!

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум икыкумышхэмрэ ащ шылажыхэрэмрэ мафэ къэс цыфхэр мы чыплэм шырагъэблагъэх: **кб. Мыекыуапэ, ур. Советскэр, 217-рэ.**

Зыгорэклэ Конституцием къыдилытэрэ фитыныгъэхэу ыкли шхъафитыныгъэхэу шъуилэхэр къэралыгъо хабзэм икыулыкхуэм е лэнатлэ зилэ цыфхэм аукохэмэ, шууипчлэхэр санклэу Хыкумым къыфэжыгуэхыых, е электроннэ почтэу **ksra01@mail.ru** зыфилорэм, е Хыкумым иофициальнэ Интернет-сайты: **www.ksra.ru** зыфилорэм иразделэу «Электроннэ приемнэм» къалэклэжыгуах.

ащ мэхъанэшхо илагъ, къэралыгъо хабзэм исистемэ зэрэпсаоу нахышлу шыгъэным клуачлэ къыхильхъагъ.

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум конститу-

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум гухэлэу илэхэр: Конституцием ыльапсэхэр, цыфым ыкли гражданиным ифитыныгъэхэмрэ ишхъафитыныгъэхэмрэ къэуэхумэгъэнхэр, Адыгэ Республикэм и Конституции зэрэеспубликэу апшэрэ мэхъанэ ыкли клуачлэ щырилэныр.

ционнэ-правовой зэнэкъокъуху къахэтаджэхэрэр зэшлуихынхэр ипшэрылхэ Урысые Федерацием и Конституционнэ Хыкум федеральнэ лъэгаллэм тетэу ар зэрэзэшлуихырэ фэдэу.

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум гухэлэу илэхэр: Конституцием ыльапсэхэр, цыфым ыкли гражданиным ифитыныгъэхэмрэ ишхъафиты-

плэхэм язэшлохын ежэ ишолыгъоныгъэкклэ илоф хильхъанэу Конституционнэ Хыкумым фитыныгъэ илэп, республикэ законэу «Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хыкум ехыла-гъ» зыфилорэм зигугъу къышлырэ цыф купхэм тхыгъэ гъэнэфагъэкклэ зыкыфагъазэмэ ары лофэу зыхэлплагъэхэмклэ унашэ ащ ыштэн зильэкыштыр.

Цыфышлугъ, гукъэбзагъ, усэкӀо шъыпкъагъ

Цыфыр угу зериштэстри, ар шымылæжми, уигъашӀ цыц хъугъæу ушӀлӀфӀ гукъэкӀыж нӀфӀкӀ кызыдепхъакӀы зэрæхъуштыри кӀæшӀлӀгъуае. Ау зӀ ицӀыфышлугъӀкӀ чыплӀ гъӀнӀ-фагъӀ угу шиубытыгъэм, фӀбагъӀу фӀпшыгъагъэм кыкӀимычӀу, дунаим кыбдытет папӀкӀу гупшысӀкӀ зыфӀбгъӀзӀжыӀз, исурӀт уапашъхӀ бӀрӀ кы-огъӀуцӀо.

СӀрӀкӀ ац фӀдӀу шытмӀ ащыц усӀкӀо хъалӀмӀатыгъӀу Къумпыл КъадырбӀч. СыныбжыкӀ дӀдагъ ац нӀлуас сызы-фӀхъум, хъау, нахъ тӀрӀзыр, иусӀхӀер апӀу кызысфӀзхӀм плӀмӀ ары. Ар 1964-рӀ илӀ-сӀу КъадырбӀч иапӀрӀ ипӀо-зическӀе сборникӀу «ПсынкӀӀч» зыфӀилӀорӀер кызыдӀкӀыгъӀер ары-гъӀ. Ащыгъум усӀ сатырхӀм осӀ тӀрӀз афӀсшыным сиоф теты-гъӀ. Ау сызӀджӀхӀерӀер зӀрӀзӀ-кӀаупӀкӀагъӀхӀмкӀ, сыкӀзӀуцӀу-хъӀрӀ дунаир лӀпӀкӀу сапашъхӀ кызырӀрӀагъӀуцӀорӀмкӀ, кыӀлӀорӀ-мӀ ащыцӀбӀр сӀгупшысӀхӀм зӀ-рапӀбӀлагъӀхӀмкӀ псынкӀӀу сызы-пашӀгъагъ, охътӀ кӀӀкӀыкӀи зӀ-рӀтхылӀу сӀджӀагъ. НепӀ кызы-нӀсыгъӀми сӀхъхӀ кыӀнӀжыгъӀхӀ зӀеджӀгъукӀ гум кытӀысхъӀгъӀ-гъӀхӀ усӀ сатыр зӀкӀлӀжыхӀер.

**«Шульгъур насып мыгъакӀу,
Ау пшашъу сӀ шӀ стӀгъу-
гъӀм,
ГъӀтхӀапӀр сщызгъӀгъупш-
гъӀм,
ЗӀзгъӀшӀӀныр кысфемы-
гъӀкӀу...»**

АхӀер сӀшӀзӀогъумрӀ сӀрырӀ кыкӀӀӀтӀотыкӀыжыхӀу бӀрӀ кы-хӀӀыштыгъӀ. Ащыгъум «джы-ри сабыи» зыфӀилӀорӀе уахътӀм титыгъӀми, тӀц нахъ инылӀм бӀрӀ зӀгупӀу ашӀу зӀхӀтхыцты-гъӀ апӀрӀ ныбжыкӀӀгъу шӀулъ-гъоу джыри зыфӀдӀ тымышӀ-цтыгъӀм ар игъӀтхӀмӀ лӀшӀлу кытӀфахыгъӀу кытӀшыхъушты-гъӀ. ДӀгъоу сыгу кыкӀыжыкӀӀер тхыль кӀӀрӀкӀ мыӀнӀу «Псы-нӀкӀӀчым» КъадырбӀч иадрӀе усӀхӀу шӀулъгъум фӀмыхыгъӀ-хӀхӀу дӀтыгъӀхӀми сызыпа-щӀагъӀ, мызӀу, мытӀлу зӀрӀ-кӀӀсӀджыкӀыжыштыгъӀхӀер ары. Джаш кышчыубагъӀу сӀд усӀ тхыльыкӀ кыдигъӀӀыгъӀми, семыджӀу блӀзгъӀкӀыштыгъӀ.

НӀужым, илӀӀс шӀулае те-шӀагъӀу, джы сызылӀт тиреспу-бликӀ гъӀзетӀу «АдыгӀ макъм» 1980-рӀ илӀӀсым корреспондентӀу сыкызырагъӀблагъӀм, сӀри усӀ тхыльхӀер кыдӀзгъӀӀкӀу езгъӀжыгъӀу Къумпыл Къадыр-бӀч сӀшъӀкӀӀ нӀлуас сӀфӀхъу-гъагъ. Ежыр а уахътӀм еху-лӀу тхыль пчӀагъӀм яврто-рыгъ, хӀутынӀмкӀ кӀӀралыгъо шъӀфӀхӀер кызыщаухъумӀрӀ хӀ-кулитӀоу шытыгъӀм ипӀацӀу лӀф ышӀӀштыгъӀ. ТилӀжыпӀӀхӀер зы-унӀм чӀӀтхӀти, бӀрӀ тызӀфӀззы-штыгъӀ. АпӀрӀ мафӀм кышчы-ублагъӀу ицӀыфшыкӀӀ-гъӀпсы-кӀӀкӀ, ишъырытыгъӀ-гупсӀфыгъӀ-кӀӀ сызфӀкӀудыгъӀу шытыгъӀти, ыдӀжӀ сызычӀахъӀкӀ, сӀтхыгъӀ-хӀм дӀгъугъӀу ахӀлӀгъӀуагъӀер адрӀмӀ акӀылу кышыхъӀз, джы-ри нахъ сызӀрӀгъӀгушхӀоным пы-лыгъ.

СщыгъупшӀжыкӀӀрӀп сиусӀ тхыль мыӀн кыдӀкыгъӀӀкӀу гушӀлӀзӀ кызырӀрӀспӀгъоӀкыгъӀ-гъӀер. Ац кыдӀхъагъӀхӀм ащы-цӀу «ПкыхъӀӀлӀ плыжыхӀер» зыфӀилӀорӀм игугъу кышыхъӀз, кысисоӀагъ: «Хъусен, а усӀм-кӀӀ сӀ сыгу укыгупшыкӀы-гъӀу кысшыбгъӀхъу. ШыхӀер сӀри шӀу дӀдӀ сӀлӀгъу, усӀ горӀхӀерӀи афӀстхыхъ сӀшӀоигъу, мызӀу ауж сӀхъӀуи хъугъ. Ау занкӀу кыосӀо: о уиусӀ сызӀеджӀм сӀ кӀӀсонӀу сыз-

фӀегъӀ дӀдӀхӀер хӀзгъӀотагъӀхъ ыкӀи инӀу сӀгъӀгушӀуагъ».

ШыпкӀӀер плӀштмӀ, сӀ, джыри зӀгупӀу амышӀырӀ тхӀкӀо мы-чӀӀпхыгъӀм, стхыгъӀ усӀм ац фӀдӀ осӀ ин кызырӀрӀитыгъӀм сӀгъӀуӀкытӀагъӀгъӀти, есӀожын хъӀти кысфӀгъӀотыгъагъӀ. Ац гу кылытагъӀу кысӀушъы-иӀагъ: «БӀшӀагъӀу тхӀным узӀ-рӀпылым сышыгъуагъ, сӀгуап уиӀхъоныгъӀхӀер зӀрӀнӀрылӀ-гъуӀхӀер. Оц фӀдӀу тхӀхӀер кыӀнӀу зыхӀтхӀер сӀшӀӀ, тӀрӀ-зӀу афӀгумӀкыӀн, зыкӀозыубы-тӀнхӀ цыӀӀпшы. ТхӀаӀохӀм я Союз аштӀхӀерӀм ялофхӀер на-хышлӀхъ, ау тӀ, илӀӀс 50-м нӀсы-жыгъӀхӀми, «тхӀкӀо ныбжыкӀӀ-кӀӀ» яджӀх нахъ, союзым аш-тӀнӀу пылхӀп. Ац пае о угу бӀгъӀлодынӀм уиоф тӀтӀп илӀӀс 50-м унӀсынӀкӀӀ джыри охъта-бӀ цыӀӀш. Арышъ, тапӀкӀӀ на-хыби кыбдӀхъу пшӀоигъомӀ, умышъхъахъу ренӀу лӀф зыдӀ-шӀӀжъ». ХъарамыгъӀ ымышӀӀу, шъорышӀыгъи хӀмылӀгъу кызы-рӀзӀдӀгушылагъӀер кызыгурылогъагъ тхӀаӀохӀм язӀлӀкӀу сӀри сыз-рагъӀблагъӀхӀерӀм ар къащыгъу-щыӀӀ зыхъуӀкӀӀ ныбжыкӀӀхӀм зӀрафӀгумӀкыӀрӀер ипсалъхӀм сӀдигъуи къахъшыцтыгъӀти.

Шъхъахыгъо симыӀӀу лӀф зы-дӀсшӀӀжыӀн фаеу кызырӀрӀсӀ-ушъыштыгъӀерӀи ышъхъӀ сыригъӀ-кыӀным пае джау сӀдми кызы-рӀримыӀуагъӀм сӀцыхъӀ те-лыгъ. Сыда плӀмӀ ежыр ащӀкӀӀ цысӀтӀхыпӀагъ. УсӀкӀо шъып-кӀӀмӀ зӀрӀжӀнӀу, поэзиер зӀ-кӀӀми апшъу ылытӀӀштыгъӀ, гъӀпсӀф имыӀӀу литерӀтурӀм ихъасӀ цылажъштыгъӀ. Джары сӀдигъо, дӀсыгъо мафӀхӀми, лӀфшӀаплӀм укыагъӀми, ац зыкы-щыбгъотыштыгъӀер. ЗагъорӀ ац фӀдӀ мафӀхӀм тызӀзӀтефӀкӀӀ, кысисоӀу кыхӀӀыштыгъӀ: «По-эзиер идунай хъалӀмӀт тӀрӀ-зӀу ухъхъан зыплӀӀкыштыр угукӀи пшъхъӀкӀи рӀхъатыгъо-гупсӀфыгъо бгъотыӀм ары. Мы лӀфшӀаплӀм дӀсыгъо мафӀхӀм цытынчыгъошъ, сӀгупшысӀхӀер сызӀрӀфаеу зӀзгъӀзӀфӀнхӀмкӀӀ цыӀӀрыфӀгъу, ары стхыхӀерӀм нахыбӀ ибӀу мыц лӀф зы-кӀащыдасшӀӀрӀер».

Къумпыл КъадырбӀч ыгукӀӀ кӀӀбзагъӀ. Ар изекӀуакӀӀкӀ кы-хӀӀыштыгъӀ. ЗӀгорӀм тхӀкӀо на-хыжыхӀер псымӀ нӀпцӀыр ялӀ-убытыплӀу сӀтхыгъӀ тегушыӀхӀӀ зӀхъум, хъарамыгъӀ ымышӀӀу, шъхъахыгъу кызырӀрӀсӀуцӀо-гъагъӀер сщыгъупшӀжыкӀӀрӀп. Джы ар сӀшӀоӀжӀми, ащыгъум чыплӀӀ зӀжъу сырагъуцӀогагъ, илӀӀс пчӀагъӀерӀ сыгу етыгъӀу чӀзи

мафи сызыпылтыгъӀ произведе-ниемкӀӀ (сидраматическӀе по-эмӀу «ПшӀе фыжыхӀм ядунай» зыцӀӀм), анахъ дӀеу шыӀӀхӀер кысӀауаплӀхӀ зӀхъум (Моск-ва дӀс тхӀаӀо горӀм, «Чечет-кин» ипсевдонимыгъӀер, итхыгъӀ згъӀфедагъӀу кыспалъхъӀ-тыгъӀ). СӀ егъашӀми тхъм фӀдӀу сызӀплӀыштыгъӀхӀ тхӀ-тхӀкӀо лышхӀохӀм апащъхъӀ зыкышысылхъумӀжышъуным сиоф тетыгъӀп, ахӀм сӀд сӀуа-гъӀкӀи кырадзӀштыгъӀп, ла-кыӀрд гушыӀхӀер кысфадзы-

иофыгъу. Ац пае упчӀӀ шъхъа-лӀу ежыӀрӀкӀӀ кӀӀнӀжыӀрӀер «Ухъ-та о, Цыфыр?» зыфӀилӀорӀер ары. ПоэмӀ хӀхыгъӀу илӀм аушӀтӀу зӀреджӀагъӀерӀи бгъӀшӀӀгъонӀу цы-тӀп.

ХӀтрӀе усакуи исатырхӀм купкышлӀу ялӀу кӀӀзышӀырӀер, сӀд лӀфыгъо кызыӀлухъми, мӀ-хъанӀ куу зӀлӀ гупшысӀаӀер ахӀӀмӀ, ар нахышлӀу кып-лызыгъӀӀӀсыцт кӀӀуакӀӀкӀӀ лӀпӀӀӀсӀныгъӀер къахъӀу ушъа-гъӀхӀмӀ ары. КъадырбӀч ащӀкӀӀ лӀпӀӀӀсӀныгъӀешхӀо зӀрӀхӀӀыгъӀер

нафӀ кышчыпфӀхъу анахъ усӀ кызырӀкӀоу кыпшыхъоу узӀ-джӀнӀу ебгъаӀжӀерӀми. Ар ахӀ-оӀагъо «Чыгъу зизакъу», «Сикъуаджъ», «НартхӀм ятхыдъ», «НыхӀер», «ЖъоӀкӀуплӀр» зыфи-лӀхӀерӀм, нӀмыкыӀбӀми.

УсаӀор игупшысӀхӀм цыфым пшӀӀрылӀу чыгум шыриӀм ащылыхъу зыхъуӀкӀӀ, емрӀ шӀумрӀ цыфым шӀузӀхӀӀуакӀӀ-хӀу бӀрӀ кызырӀрӀхӀкыӀрӀер, гъашӀм ищӀӀчӀӀ ыпӀӀкӀитӀоу жыӀм шысысӀрӀм язырӀер ежы-ежыӀрӀу кызыфӀихыжыӀырӀе тхъамыкӀагъом рыригъӀӀхӀу кызырӀрӀхӀкыӀрӀер игукъаоу зӀ-фӀхысыжъ хылыӀхӀм кӀя-кӀуалӀ. ЫгукӀӀ ац ригъӀӀӀ-чырӀер икӀоу цызыхъошӀӀ иусӀу «СятӀе исурӀт» зыфӀилӀорӀми.

Ары, сӀдрӀе зауи тхъамыкӀа-гъо нӀмыкӀ кыхыӀрӀп, лажӀе ямыӀӀу цыфыбӀр хӀкӀуадӀ, псаоу кӀанӀхӀерӀм агухӀер шъы-гъо мылхыжыӀр яшӀошӀ шӀуцӀӀу хӀгъӀӀы. Мы темӀ хылыӀер кызыӀузыхӀырӀ тхыгъӀ макӀӀп усаӀом илӀр. «ЗӀолӀхӀер» зыфи-лӀорӀе поэмӀу «ОхътӀ гъунӀн-чӀӀм изытӀахыкъ» цӀу зыфа-шыгъӀ тхылым дӀтым ежы КъадырбӀч иямышӀыкӀӀ екӀо-лӀӀкӀӀкӀ кышчыӀӀуихыгъӀ заор зыми зӀримыщыкӀагъӀер, ац икыныгъоӀм хъазаб мылхы-жыӀр кызырӀрӀхӀер.

УсаӀом адыгӀ литерӀтурӀм зыми хӀмыкӀӀӀӀрӀе ежы илӀӀгъо гъӀнӀфагъӀу цыхыхыгъӀер гурӀ псӀрӀкӀӀ ижыкыӀащӀ зӀпӀуфӀкӀӀ зышӀӀӀжыгъӀ поэзиер изы шӀпхъӀшӀоу цыт. Ац лӀӀпы-тӀу цызышӀырӀер ичӀыгужъ, кызышыхъуи, ным ибыдзы-цӀкӀӀ зыцапӀугъӀ икыуаджӀ, илӀӀпкӀ ишӀнышлӀхӀм кӀап-кырыкыӀрӀе шӀугъӀер ипӀоэзи ишӀхӀпсӀу зӀрӀштыр ары.

Къумпыл КъадырбӀч шышъ-хъӀум и 24-м, 1934-рӀ илӀӀ-сым КрасногвардейскӀе райо-ным ит куаджӀу Улап кышы-хъу. 1954 — 1957-рӀ илӀӀс-хӀм дӀзӀм кӀулыкӀур щыхыгъӀ. Ац кызыкыжыӀм илӀӀсиплӀӀ МыекӀопӀе мебелышӀ обьедине-ниӀе «ЗӀкӀошныгъӀм» рабочӀе кызырӀкӀоу лӀф щылаӀгъ. Арышъ, цыф кызырӀкӀохӀм ящӀӀӀкӀӀ-псӀӀкӀӀ, ягупшысӀӀкӀӀ, язӀхӀӀыкӀӀ, щыӀӀныгъӀм чыплӀӀу щаубыты-рӀм дӀгъоу цыгъозагъ. Ац кӀе-ушыхъаты КъадырбӀч кӀӀзы-уцухъӀрӀе дунаим ицӀыфхӀм зӀра-кӀӀрымычыгъагъӀер. Джарыба ыт-хыгъӀхӀер щыӀӀныгъӀм пӀблӀгъӀе шыпкӀӀхъу зыкыштыгъӀер.

1965-рӀ илӀӀсӀм М. Горь-кӀм ыцӀӀ зыхыӀрӀ ЛитерӀтурнӀе институтӀу Москва дӀтыр уса-кӀом кылухыгъӀ. ТитхӀаӀохӀм зырыз дӀд ахъ-тыр гъӀзетым е радиом жур-налистӀу лӀф цызымышӀагъӀ.

нафӀ кышчыпфӀхъу анахъ усӀ кызырӀкӀоу кыпшыхъоу узӀ-джӀнӀу ебгъаӀжӀерӀми. Ар ахӀ-оӀагъо «Чыгъу зизакъу», «Сикъуаджъ», «НартхӀм ятхыдъ», «НыхӀер», «ЖъоӀкӀуплӀр» зыфи-лӀхӀерӀм, нӀмыкыӀбӀми.

УсаӀор игупшысӀхӀм цыфым пшӀӀрылӀу чыгум шыриӀм ащылыхъу зыхъуӀкӀӀ, емрӀ шӀумрӀ цыфым шӀузӀхӀӀуакӀӀ-хӀу бӀрӀ кызырӀрӀхӀкыӀрӀер, гъашӀм ищӀӀчӀӀ ыпӀӀкӀитӀоу жыӀм шысысӀрӀм язырӀер ежы-ежыӀрӀу кызыфӀихыжыӀырӀе тхъамыкӀагъом рыригъӀӀхӀу кызырӀрӀхӀкыӀрӀер игукъаоу зӀ-фӀхысыжъ хылыӀхӀм кӀя-кӀуалӀ. ЫгукӀӀ ац ригъӀӀӀ-чырӀер икӀоу цызыхъошӀӀ иусӀу «СятӀе исурӀт» зыфӀилӀорӀми.

Ары, сӀдрӀе зауи тхъамыкӀа-гъо нӀмыкӀ кыхыӀрӀп, лажӀе ямыӀӀу цыфыбӀр хӀкӀуадӀ, псаоу кӀанӀхӀерӀм агухӀер шъы-гъо мылхыжыӀр яшӀошӀ шӀуцӀӀу хӀгъӀӀы. Мы темӀ хылыӀер кызыӀузыхӀырӀ тхыгъӀ макӀӀп усаӀом илӀр. «ЗӀолӀхӀер» зыфи-лӀорӀе поэмӀу «ОхътӀ гъунӀн-чӀӀм изытӀахыкъ» цӀу зыфа-шыгъӀ тхылым дӀтым ежы КъадырбӀч иямышӀыкӀӀ екӀо-лӀӀкӀӀкӀ кышчыӀӀуихыгъӀ заор зыми зӀримыщыкӀагъӀер, ац икыныгъоӀм хъазаб мылхы-жыӀр кызырӀрӀхӀер.

УсаӀом адыгӀ литерӀтурӀм зыми хӀмыкӀӀӀӀрӀе ежы илӀӀгъо гъӀнӀфагъӀу цыхыхыгъӀер гурӀ псӀрӀкӀӀ ижыкыӀащӀ зӀпӀуфӀкӀӀ зышӀӀӀжыгъӀ поэзиер изы шӀпхъӀшӀоу цыт. Ац лӀӀпы-тӀу цызышӀырӀер ичӀыгужъ, кызышыхъуи, ным ибыдзы-цӀкӀӀ зыцапӀугъӀ икыуаджӀ, илӀӀпкӀ ишӀнышлӀхӀм кӀап-кырыкыӀрӀе шӀугъӀер ипӀоэзи ишӀхӀпсӀу зӀрӀштыр ары.

Къумпыл КъадырбӀч шышъ-хъӀум и 24-м, 1934-рӀ илӀӀ-сым КрасногвардейскӀе райо-ным ит куаджӀу Улап кышы-хъу. 1954 — 1957-рӀ илӀӀс-хӀм дӀзӀм кӀулыкӀур щыхыгъӀ. Ац кызыкыжыӀм илӀӀсиплӀӀ МыекӀопӀе мебелышӀ обьедине-ниӀе «ЗӀкӀошныгъӀм» рабочӀе кызырӀкӀоу лӀф щылаӀгъ. Арышъ, цыф кызырӀкӀохӀм ящӀӀӀкӀӀ-псӀӀкӀӀ, ягупшысӀӀкӀӀ, язӀхӀӀыкӀӀ, щыӀӀныгъӀм чыплӀӀу щаубыты-рӀм дӀгъоу цыгъозагъ. Ац кӀе-ушыхъаты КъадырбӀч кӀӀзы-уцухъӀрӀе дунаим ицӀыфхӀм зӀра-кӀӀрымычыгъагъӀер. Джарыба ыт-хыгъӀхӀер щыӀӀныгъӀм пӀблӀгъӀе шыпкӀӀхъу зыкыштыгъӀер.

1965-рӀ илӀӀсӀм М. Горь-кӀм ыцӀӀ зыхыӀрӀ ЛитерӀтурнӀе институтӀу Москва дӀтыр уса-кӀом кылухыгъӀ.

ТитхӀаӀохӀм зырыз дӀд ахъ-тыр гъӀзетым е радиом жур-налистӀу лӀф цызымышӀагъӀ.

Къумпыл КъадырбӀч ахӀм ащыц. ИшӀнӀкӀ цыф рӀхъатӀу зӀрӀштыгъӀм, цыхъу фашы-штыгъӀер кӀӀгъӀшӀыпкӀӀжы-гъӀнымкӀӀ пшӀӀӀӀкыжыӀу ыхы-рӀер кызырӀрӀгурылоштыгъӀм яп-хыгъӀу плытӀн плӀӀкышӀт нӀ-мыкӀкӀӀ зӀблмыхъоу илӀӀс 30 зы лӀфшӀаплӀм зӀрӀлуыгъӀер. 1960-рӀ илӀӀсӀм кышӀегъӀжыа-гъӀу 1990-рӀ илӀӀсӀм идунай ехъожыфӀ, кыыхаутхӀерӀмкӀӀ кӀӀралыгъо шъӀфӀхӀер кызыща-ухъумӀрӀе кутамӀу АдыгӀ хӀкум итыгъӀм лӀф щылаӀгъ: апӀ лӀфы-шӀӀ кызырӀкӀоу, нӀужым кутамӀм илӀшъхъӀтетӀу. УсӀхӀер зитхыштыгъӀхӀер иныбжыкӀӀгъум кышчыублагъ. Ау ар кызырӀкӀо-лӀу зӀрӀштыгыр, телӀӀдӀгъу-лӀгъуӀкӀӀ литерӀтурӀм чыплӀӀ гъӀнӀфагъӀе цыуубытын зӀрӀ-мылӀӀкыштыр кызырӀрӀгурыло-штыгъӀм ишыхъат итхыгъӀхӀер пасӀу кыыхыутынхъу зӀрӀпы-мылгыгъӀер. Нахъ чӀӀпхыӀнӀу зӀрӀригъӀжыагъӀер кызыгурӀлор ары ащӀкӀӀ апӀрӀ лӀӀбӀкӀур зышӀыгъагъӀер ыкӀи иусӀ сатыр-хӀер 1957-рӀ илӀӀсӀм цыфмӀе апащъхъӀ рильхъӀагъӀагъ.

ЗӀхъауытагъӀу усӀхӀер зы-дӀт иапӀрӀе тхылӀу «ПсынкӀӀч» зыфӀилӀорӀер 1964-рӀ илӀӀ-сым кыдӀкыгъӀ. НӀужым адыгаб-зӀкӀӀ кыкӀӀӀлыкылагъӀхъ фӀшъ-хъаф усӀ тхылӀхӀер: «ГумӀкӀ», (1968), «АпрӀлӀу сыгум инӀф», (1971), «Цыфым инеушъ», (1973), «ГъӀшӀӀ нап», (1976), «СятӀе исурӀт», (1979), «Нфшъагъор сӀшӀӀып», (1984), «ОхътӀ гъунӀн-чӀӀм итӀахыкъ», (1987), «Бзыло быбырӀм иныбжыкы», (1990), «ГъашӀм илӀӀужъ», (1994).

УсаӀор кызыхъугъӀер илӀӀс 75-рӀ зӀрӀхъурӀм ипӀӀгӀӀкӀӀу, ихъшыпыкыгъӀе произведе-ниӀер адыгабзӀкӀӀ дӀтхъу 2009 — 2011-рӀ илӀӀсӀм тхылытӀу АдыгӀ тхыль тедзаплӀм кыди-гъӀкыгъӀ.

ИусӀхӀер урысыбзӀкӀӀ зӀдзӀ-кыгъӀхъу нӀбгырӀе зауламӀе яехӀер зыдӀтхъ тхылӀхъу «Чув-ство семьи единой» (Москва, «Молодая гвардия», 1964), «Са-лам» (Ростов-на-Дону, 1965), украинӀабзӀкӀӀ «Березовая кри-ница» (Киев, «Молодь», 1972), къадӀхъагъӀ.

Джаш фӀдӀу Къ. Къумпылым иусӀхӀер кыдӀхъагъӀхъ журна-лӀу «Кавказым» (Тыркуер). Ац ыцӀӀкӀӀ еджӀагъӀ кызышыхъу-гъӀ кӀуаджӀм изы урам, УлапӀ дӀт гурыт еджаплӀм ежы фӀгъӀ-хыгъӀу музей кышчыӀӀуахыгъ. УсаӀор кызышыхъугъӀм илӀӀс кӀӀс ац иусӀхӀмкӀӀ кӀеджӀн-хӀер цызӀхӀащӀхъ, цызӀнӀкыӀоу.

Къумпыл КъадырбӀч зӀдзӀкӀӀ-кӀо лӀпӀӀӀсӀуи зыкыгъӀӀӀгъуагъ. Ац адыгабзӀм ригъӀӀлугъӀхъ М. Джалиль, Н. Бараташвили, нӀмыкӀ поэтышхӀохӀм яусӀхӀер. Къумпыл КъадырбӀч 1954-рӀ илӀӀсӀм кышӀегъӀжыагъӀу Уры-сыем итӀахӀохӀм я Союз хӀатыгъ.

Гукъау гум благъӀу ыштӀгъӀ цыфышлӀум игугъу блӀкыгъӀе уахътӀмкӀӀ пшыӀыр. Ау ар псӀ зыпытӀу дунаим кытӀехъуагъӀ горӀми шъхъащыпхын умылӀӀ-кышӀт лӀф гомылоу псӀтӀуи тапӀ илӀ. АрӀу шытми, тыгухӀер не-ушыӀр мафӀм зыкыфӀгъӀзӀа-гъӀхӀер т

КЪУМПЫЛ Къадырбэч

ЗАО

Зы илээсэп, зы лэшлэгъоп,
Маклэп ащ ыныбжыр.
Тыгъэм, губгъом ялофшлэгъоп,
Къытырелхъэ гум бжыр.

Шыблэ шлуцлэу щэигъ ылэ,
Иощ шлуцл ар гугъум.
Ныр ибынхэм афэгүлэ,
Пшъашъэр — ишлүлэгъум.

Зэ ащ модклэ, зэ ащ мыдклэ
Нэпсыр щырекыхы.
Щэнаутыр зыпиз дыдклэ
Чышхъашъор режыхы.

Зы къэралым зы къэралыр
Фишлэу хъадэгъу мыжъо,
Зы къэхалэм зы къэхалъэр
Шоигъу гуигъэуцо.

Уахътэр макло, чыр зэхъоклы
Ежъ таужы икрэп.
Зэо мыгъом изэоклы
Зыми фызэпыкрэп.

Джауштэу, джауштэу гур зэишлэу,
Тихэу тирэхъаты,
Тэ тызылэу, ежыр ишъэу,
Блашхъэу зыкбелэты.

Тхъапшрэ, тхъапшрэ джыри адэ
Тшхъарытышт, икъунба.
Тлэгъухэштба ащ ихъадэ,
Заор тфэукынба.

КЮСЭЩТЭН
ТЫГЪЭР

Клодыгъэ тыгъэр, щылэжъэп,
Ар зыкласагъэр тыгуас.
Ллэныгъэр хэткли чыжъэжъэп,
Дунаир джы шхъэуназ.

Къушхъэри къупшхъэ такырэу
Шункым ыпллэу итэкъуагъ.
Псыхъоми ичыгъэ къурэу
Нэпкъымэ джы зачлигуагъ.

Щылэжъэп уни гъунапкъи,
Помпей имэфэ къэсыгъ.
Клодынэу зэрэцыфлэпкъэу,
Чыгушхор тлоу зэгозыгъ.

Гугъаплэу щылэр зы нылэп:
Цыфым изыкшлэжъын.
Пый джэгъогъуи щылэп,
Щылэр цыфыгъэ ин.

Кюсэштэп тыгъэр, клодыштэп,
Къушхъэри зэрэкъушхъэшт.
Тичыгуи тлоу зэгоклыштэп,
Псыхъори зэрэпсыхъошт.

СЭ ЗЫ СЫФАЙ
КЪЫЗДЭХЪУНЭУ

Сыфаеп сэ тхъэ сыхъунэу,
Тхъэр зыкли сшлэшъы сэ мыхъу.
Ау сыфай зы къыздэхъунэу,
Джа закъом сыришхъэфлыхъу.

Сыпшысэ ллэжъ мыхъалэлэу,
Псау шъыпкъэу сэ сыщылэныр.
Нэлэхъыр къыспымылэлэу,
Лъэкл гъэшлэгъон сэ силэныр.

Зыр нэклэу, адрэр ушъагъэу,
Лалмэкъ инитлэу сэ зголъыныр.
Джы нэсы цыф ымышлагъэу,
Лэлын шъэф сэ слэрылыныр.

Джа лэмклэ лалмэкъ ушъагъэм
Шур къисхэу, цыфхэм ястынэу.
Нэклэбзэу адрэ згошлагъэм
Е пстэури сэ щызгъэстынэу.

ПЧЭДЫЖЪ

Мазэр шэкло улэгъэу,
дэхъажъы икхэлапчъэ.
Тыгъэр гъуклэ гъэпсэфыгъэу,
къыдэклы икхэлапчъэ.

Нэфшъагъор чылэмэ, къалэмэ
къащепсыхыгъэ къодыеу,
пчэдыжъыр къапклэмэ-къалъэзэ,
къыклахъэ дунаер иеу.

Ар плалэу зытыгъэ пшъашъэу,
гушлом зэрихъэу плэгъушт.

Е бзэным хэтэу, е пхъашлэу,
е тхылъым еджэу плэгъушт.

Е исабий ыгъэшхагъэу,
дэджэу пэтэу плэгъушт.
Е ылэшхыитлэу дицэягъэу,
унэр клиижъэу плэгъушт.

Е къыухъумэу хэгъэгур,
гъунапкъэм лутэу плэгъушт.
Е зэригъаклоу мэшлокур,
жыбгъэр зэлибзэу плэгъушт.

Мазэр шэкло улэгъэу
дэхъажъы икхэлапчъэ.
Тыгъэр гъуклэ гъэпсэфыгъэу
къыдэклы икхэлапчъэ.

НЫМ ИПСАЛЪ

Клымэфэ чэщ.
Чыылэ.
Рэхъат.
Сизакъоу цагумсэри сидэт.
Гуфэплэу шъыпкъэу

чэщым сыхэплэу,
сурэт ныкшошлэу мазэр къыслоплэу.
Сянэ къысэджэ.
Унэм сехъажъы,
сфигъэхъазырыгъэм

сыдыр къыфэт:
шхыны шыгъаклэр лэнэшхом тет,
гъозыр къыхехы, мэуцъылыжъы.
— Ыст, — шъабэу
сянэ къыселэ, —
джырэ фэдэм уятэ

шхэныр ихэбзагъ,
ыкокл усыныр боу иклэсагъ.
Насып щылаклэм ылъапсэу ылозэ,
колхоз лофым осэшхо фишлызэ,
чэщи мафи губгъом щырихэу,
лофэу зылутым

щытхъур къыщыхъэу,
лэжъэкло пэрытэу

къуаджэм дэсыгъ. —
Ным игушылэ сятэу сиклэсагъэр
сапашхъэ псаоу къырегъэуцо.
Ллэхъужы пллэлоу сятэ илагъэм
лаплыр есцэклэу сыкыгоуцо.
Зытэклурэ унэр нэклэу мэкъэнчъэ.

Зысфэмыщылэу

нэпсыр къысшлэуечъэ...

Сянэ къэупчлэ:

— Уятэ ишэнхэр къыпхэфэжышта?
Цыфым инасып урибэнэклошта?
Мыщ дэжъым

сыгу зыкызырэхъоклы,
чэфынчъэ лухъор

сынэгу шхъарэклы,
къушхъэтхы бгъашхъоу

спкъышъол мэпытэ,
сыгу ихыкларэм дэпкъыр екыутэ,
ау зи сымылоу шъэфэу сыщыт,
сянэ сыгу занклэу кыхъагъэм фэд:
— Опсау, сиклал, къэсэлэжъужь,
уятэ ынапэ пхэсэлэжъужь.

КЪЭКЮЩТ
МЭФАКІЭР

Къэкюшт мэфаклэр, сигъашлэ
Уфэхъушт о лъэоянэ.
Узфэдэр сшлоигъу зэзгъашлэ,
Сыкхъэжэ сэ о уиланэ.

Сыожэ сэ бысымгуащэу,
Уиланэ зэрэсуушъэнэу.
Чыгъ лъапсэу зыкыпхэзгуащэу,
Узгъатхъэу сыпфэлэжъэнэу.

Сыожэ мо унэгъуаклэм
Зыдэслыгъэу имыгупсэф.
Сыфаеп о уизэлуклэ,
Сызфаер уигубгъу, уишъоф.

Сызфаер, уичыплэ шъэфхэм
Сэ зафэсшынэу ныбджэгъу.
Сызфаер, уидунай лофхэм
Къыпфамыхынэу хъадэгъу.

Сыожэ, хэтми зилашэ
Зылэтрэр пфыхэзгъэфэнэу.
Лэгъмэ шынагъом пхъэлэшэ
Хэсшыкларэу ащ урызжъонэу.

Сыожэ, къысэптышт бынхэм
Янасып сырильыхъуаклоу,
Сихэгъэу къебэнрэ пыйхэм
Ялофхэр сэ сымыгъаклоу.

Къэкюшт мэфаклэр, сигъашлэ
Зы нэклубгъоу укыхэхъэшт.
Къэкюшт мэфаклэр, сигъашлэ
Гугъэ лъаплэу о урилэшт.

АДЫГЭ ШЪУАШЭМ И МАФЭ ИПЭГЪОКІ

Филармонием
щыклошт

Адыгэ шъуашэм и Мафэ хэбзэ унашъо хэлъэу апэрэу
тиреспубликэ щагъэмэфэклышт. Ащ зызэрэфагъэхъа-
зырырэм фэгъэхъыгъэ зэхыхъэ Адыгэ Республикэм
лъэпкъ лофхэмклэ, лэклыб къэралхэм ащыпсэурэ ти-
лэпкъэгъухэм адырлэу зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар
жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет зэлуклэ щызэхашагъ.

Комитетым итхъаматэу Шхъэлэхъо
Аскэр мэфэкл лфотхъабзэр гъэшлэгъон
зэрэхъуштыр къылуатэзэ, игъэклотыгъэу
зэрэхъагъэунафкыштыр цигъэгъозагъэх.
Районхэм, къалэхэм яеджаплэхэм адыгэ
шъуашэм фэгъэхъыгъэ зэлуклэхэр ащы-
клоштых.

Адыгэ Республикэм культурэмклэ
иминистрэу Къулэ Мыхъамэт творческэ

купхэм зызэрагъэхъазырырэм, лэпкъ
шъуашэм ехылыгъэ къэгъэлэжъонхэр
зэрэзэхашэштхэм къытегушылагъ. Адыге-
им иансамблэ цлэрылоу «Налмэсым»
ихудожественнэ пашэу Хъоджэе Аслъан
концертим фэгъэзэгъэшт. Общественнэ
движениеу «Адыгэ Хасэм» хэтэу Нэгъу-
цу Аслъан къызырилуагъэу, Адыгэ Хасэр
мэфэклым чанэу хэлэжъэшт.

Адыгэ шъуашэм и Мафэ республикэ
филармонием щызэхашэшт, адыгэ куль-
турэм и Дунэе фестиваль, республи-
кэм имэфэкл ахэлэжъэштхэр ащ къы-
рагъэблагъэх. Юныгъом и 28-м, ма-
фэм, Мыекьуапэ ипчэгу, къэлэ паркым

концертхэр ащыклоштых, адыгэ шъуа-
шэм идэхъагъэ къагъэлэжъошт. Адыгэ
джэгуклэ мэфэкл зэхыхъэр аухышт.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итхэр: зэхэщэкло купым
хэтхэр.

Зэдэлэжьэныгъэм зеушъомбгъу

Абхазымрэ Адыгеимрэ яочыл палатэхэм ялэшхъэтетхэр къалэу Мыекъуапэ джырэблагэ зыщызэлэклэхэм илъэсэу икыгъэм шэклогум и 8-м къалэу Сыхум зэдэлэжьэныгъэм фэгъэхыгъэ зээзгыныгъэу щызэдашыгъагъэр гъэцэклагъэ зэрэхурэм тегушылагъэх. Мы зэлуклэгум хэлэжьагъэх Абхазым иочылхэм я Палатэ итхьаматэу Иван Зарандия, Адыгеим иочылхэм я Палатэ ипрезидентэу Мамый Алай, Адыгеимрэ Абхазымрэ яочыл сообществэ илыклогхэр, джаш фэдэу очыл ныбжьыклэхэм я Совет итхьаматэу Уджыху Махьмуд.

Зээзгыныгъэу зигугъу къэтшыгъэм анахъэу къыдилытэрэр Адыгеимрэ Абхазымрэ ащыпсэхурэм юридическэ лэпылэгъу тэрэз ятыгъэныр ары. Ау ащ имызакоу, очылхэм ялофшлэн епхыгъэ нэмык лъэныккохэри къыхеубытэх: ясэнэхьатккэ, ялэпэлэсэныгъэккэ зэхьожьынхэр, къэбарыр зэ-лъагъэлэсыныр, правэм ылъэныккоклэ цыф къызэрыклогхэм яшлэныгъэ хагъэхьоныр.

Къэзэрэуагъагъэхэм зэрэхагъэунафыкыгъэмккэ, зэдэлэжьэныгъэм фэгъэхыгъэ зээзгыныгъэу зэдашыгъэр бгъуитлумккэ фэдэу щыт, тапэккы

яшлуагъэ зэрагъэккын альэккыным иамал къеты.

«Ижыккэ къыщегъэжьагъэу Абхазымрэ Адыгеимрэ арыс цыфхэм къошныгъэ зэфыщытыккэ фабэхэр азыфагу илхы, культурэм, экономикэм альэныккоклэ язэпхыныгъэхэр джыри нахь пытэнхэмккэ амалышу ащ къеты. Тиреспубликэхэм яочылхэм правэм ылъэныккоклэ язэдэлэжьэныгъэ нахь пытэнымккэ зээзгыныгъэу зэдэтшыгъэм ишлуагъэ къэклогът», — къылуагъ Иван Зарандия.

Мамый Алай къызэрэхигъэщыгъэмккэ, юридическэ лэпылэгур хэшлыккэ дэгъу ясэнэхьат зэрэфырялэр къахэщэу

игъом алэклагъэхьан, очыл этикэм и Кодекс къыдилытэрэ шапхъэхэри гъэцэклагъэ зэрэхурэм аналэ тырагъэтын фае. «Абхазым ис тилофшлэгъухэм очыл логшлэнымккэ опытуэ ялэ хуугъэр тшлогъэшлэгъон, тэри шлоу къыддэхурэмккэ тыхьожьыным тыфэхьазыр», — къыхигъэщыгъ А. Мамый.

Зээзгыныгъэм зыклэхагъэхэм ыуж тешлэгъэ мзэи 9-м къыклоцккэ правэм ылъэныккоклэ логфыгъо зэфэшхьафхэм япхыгъэу Абхазым ицыфхэу Адыгеим ис нэбгырэ 12-мэ лэпылэгъу арагъэгъотыгъ.

Адыгеимрэ Абхазымрэ яочылхэм ялофшлэн епхыгъэ

аныхь зигъо логфыгъоу къэуцугъэхэм мы зэлуклэгум щатегушылагъэх. Къэбархэмккэ игъом зэрэзэхьожьыхэрэр ахэм хагъэунафыккыгъ. Абхазхэм «Адыгэ Республикэм и Очыл палатэ и Вестник» зыфилорэр афагъэхьыгъ. Тхылъэу «Абхазым иадвокатураэ иуцунрэ ихэхьоныгъэрэ ятарихъ» зыфилорэм лъэтэгъэуцо мы мафэм Адыгеим щырилагъ. Тхылъыр зытхыгъэхэр Абхазым иочылхэм я Палатэ итхьаматэу Иван Зарандиярэ ащ ыкоу Астамуррэ (ари исэнэхьатккэ очыл).

Урысыем иочылхэр зызэхьагъэхэр илъэси 150-рэ зэрэхурэм ихэгъэунафыккын

тегушылагъэх. Революцием ыпккэ лъэпсэ шлагъоу адзыгъэхэр тикъэралыгъохэм яочылхэм непи ялофшлэнккэ агъэфедэх.

Владимир Бибицевым — Сталинград заом хэлэжьагъэм, илъэс 50-м ехурэ Адыгеим иочылэу логф зышлагъэм, Очыл палатэм иветеранхэм я Совет хэтым, шышхъэлым и 26-м зыныбж илъэс 90-рэ хуугъэм шлуфэс гуцылэ фабэхэр лъагъэлэсыжыныхэу Иван Зарандия къарилуагъ.

**Адыгэ Республикэм
и Очыл палатэ
ипресс-къулыккы**

Ямэфэкккэ апэрэу хагъэунафыккы

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным унашъоу ышыгъэм диштэу 2014-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу ветеринарнэ къулыккыум илофшлэхэм я Мафэ шышхъэлым и 31-м тикъэралыгъо щыхагъэунафыккыт. Мэфэккым ипэгъоккэу республикэм ветеринариемккэ и Гъэлорышлэлэ ипащэу Хьоклон Аминэ гуцылэгъу тыфэхьыгъ. Ялофшлэн зэрэзэхьащэрэм, гъэхьагъэу ялэхэм ыккы гумэккыгъоу зэшлуахыхэрэм ащ тащигъэгъозагъ.

— Ветеринарием гъогу ккыккыгъэр, — ело Аминэ. — Былымхэм узхэр къамыутэккыныхэм пае илъэс зэккэ-лъыклогхэм логфыгъошхо ветеринархэм зэшлуахы. Тинахьыжхэу щысэтэхыплэ тфэхьугъэхэм зерифэшъуашэу ялофшлэн агъэцэклагъ. Емынэр, хьашхурэлур, шьорэккыры ыккы нэмыккэ зэпахырэ узхэм апэшлуклонхэ альэккыгъ. Арышъ, къыхэзгъэщымэ сшлогъу зыщылэныгъэ гъогу а логшлэн мыпсынклэм езыпхыгъэхэу, непэ логф зымышлэжыхэрэми мы мафэр зэрэмафэккы. Ахэм къытагъэлэгъугъэ гъогум тэри тытэт. Тэгугъэ ныбжьыккэу къылухьагъэхэри тэ къыткырыпллынхэу.

Непэ ветеринарием зэхьоккыныгъэшхохэр щыхьугъэх, ыпккэ лъыклогъагъ, хэхьоныгъэхэр ышлэгъэх. Былымхэм узэрэзэщт лэмэ-псымэхэр аужырэ шапхъэхэм адештэх.

— Пшъэрыл шхьалэу зэккэми тилэр былымхэр уз зэфэшхьафхэм ащытухьумэнхэр, сымаджэ хьугъэхэр дгъэхужьынхэр ары, — къыхегъэщы Аминэ. — Былымхэм ямызакоу, цыфхэм зэрар къа-

зыхын зыльэккыт зэпахырэ узыбэ щыл. Ащ фэдэ къэмыхьуным тыналэ тет, ищыккэгъэ логфхьабзэхэр игъом зэхэтэщэх.

Африканскэ емынэр тишъолыыр къимыхьаным пае ищыккэлагъэр зэккэ игъом зэрагъэцэклагъэм ишлуагъэккэ ар тибылымхэм къязуыгъэп. 2010-рэ илъэсым ащ ищынагъо щылагъ. Шыпккэ, зэхашгъэ логфхьабзэхэм ахьэщэхом апыклогъагъ, ау тхьамыккэлагъом Адыгеир щыухьумагъэ хьугъэ. Зэрарышхо къэзыхьын зыльэккыт емынэ узым пэшлуклогъэным фэшл непи пэшлорыгъэш логфхьабзэхэр зэхашгъэх, былымэу, лусэу республикэм къыращэхэрэм гъунэ алыафы. Республикэмккэ къохэр зылыгъхэм япчъагъэ зэхашлэу къыщыккэлагъ. Тилэхьанэ Адыгеимккэ къолыр къэзыхьыжырэ зэфэшылгъэ лахьзэхэллэ обществэу «Киево-Жураки» зыфилорэр ары. Хьоклон Аминэ тызэрэщигъэгъозагъэмккэ, щэм, былымылым уз зэфэшхьафхэр ахэлхэу цыфхэм амыщэфынхэм пае уплэккылхэр зэхашгъэзэпытых. Джаш фэдэу ащ къыхигъэщыгъ

хьэ гъорыклогу урамхэм атетхэм гумэккыгъохэр къызэрэзыхьахьхэрэр. Республикэмккэ хьэхэр щалыгъынхэу шэккынымккэ хьызмэтзехьаплэу «Элота» зыфилорэр къызэлэуахыгъ нахьмышлэми, гумэккыгъор иккы фэдизэу дэгъэзыжыгъэ хьугъэп.

— Биологическэ пьдзафэхэм уз зэфэшхьафхэр къапыккынхэ альэккыт, чылопсым изытет ахэм зэщагъакоу, — ело Аминэ. — Цыфхэм къагурылон фае

зыщымыфэшшошэ чыплэхэм ахэр щыратэкхьэхэ зэрэмыхьыштыр. Непэ пьдзафэхэр зыщагъэккыдыт чыплэхэм ягъэпсын ыуж тит. Гъэхьагъэхэм ахэлпытэн фае ипшъэрылккэ гъунэпккэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Мегаполис» зыфилу Тэхьутэмькое районым къыщызэлэуахыгъэр. Биологическэ пьдзафэхэр мыщ шагъэккыдых, ащ фытегъэпсыхьэгъэ хьакуиппл члэт. Район пэпчэ былымхэр зыщауыккыт чыплэ

гъэнэфагъэхэр ялэнхэ фае, ау непэрэ мафэм иккы фэдизэу ар зэшлэхыгъэп. Мы логф гумэккыгъом изэшлэхын ыуж тит.

Джаш фэдэу бамыккхэм ябэныгъэнымккэ ветеринархэм логфышхо зэшлуахы. Мыгъэ гъэмафэр зэрэфэбагъэм елхытыгъэу, ахэм япчъагъэ бэдэдагъ. ыпккэ, бамыккхэр зыгъэккыдыхэрэ уцхэр самолетккэ тыраккэ зэхьум, ахэм япчъагъэ нахь мэккэлагъ, джы ащ фэдэ шыккэр агъэфедэжырэп ыккы ахэм ягъэккыдын нахь къын хьугъэ. Былымхэм ямызакоу, ипподромым, былымхэр зыщагъэхьхэрэм ыккы нэмыккэ чыплэхэм уцхэр атыраутхэх. Ащ ахьэщэхом теккыладэ, ау игъом пэшлорыгъэш логфхьабзэр зэхамыщэмэ, бамыккхэм зэрарышхо къахьын альэккыт.

Республикэм ветеринариемккэ и Гъэлорышлэлэ ищыккэ-гъэщт вакцинэхэр федеральнэ гупчэм къафетлупщых, уз зэфэшхьафхэм апэшлуклогъэнымккэ вакцинэр иккыу ял.

Аминэ илофшлэн хэшлыккышхо фырил. Илъэс 30 фэдиз хьугъэ мы логфым ыгу етыгъэу зыфэлажырэп. Ащ къызэррилуагъэмккэ, былымхэм уафэмышагъэу логф пфэшлэщтэп, лъэгаллэхэми уанэсыщтэп. Коллектив зэгурыложьым хэт нэбгырэ пэпчэ ипшъэрылхэр зерифэшъуашэу егъэцэклэх. Районхэм ащылэ къутамэхэми щытхьу хэлэу логф ашлэ.

— Апэрэу хэдгъэунафыккырэ мэфэккымккэ силогшлэгъухэми, тиветеранхэми сафэгъушлэ. Псауныгъэ пытэ ялэнэу, ялофшлэн гухахьо хагъуатэу, ягъэхьагъэхэм ахагъахьозэ лэжъэнхэу сафэлъало, — ело Хьоклон Аминэ.

ПИАТЫККО Анет.
Сурэтхэр лэжъынэ Асплан тырихыгъэх.

Къиныгъохэр зэпачыхэзэ...

Спектаклэу «Per aspera...» («Къиныгъохэр зэпачы-хэзэ гъэхъагъэхэм афэклог») зыфиорэр апэрэу концерт залэу «Налмэсым» шышхьэлум и 22-м шыкыуагъ. Ямышыкылау ащ хэлъыгъэр сэкъатныгъэ зилэхэу курэжыыхэм арысхэм спектаклэм рольхэр кызырэхашыгъэр ары.

Сэкъатныгъэ зилэ цыфхэу курэжыыхэм арысхэм Адыгэ Республикэмкы я Союз итворческэ проект кыкылактогъэ спектаклэм фэдэ тыдэрэ чыплэ кышцагъэлэгъуагъэкы тыгугъэрэп.

Спектаклэм ирежиссеры Любовь Русецкая, хореографы — Людмила Кирячок. Проектм зэкы хэлэжыагъэхэм япсауныгъэкы шыкылагъэ ял. Къалэу Мыекъуапэ иволонтерхэмрэ истудентхэмрэ ахэм лэпылэгъу афэхъугъэх.

Театрэ студиеу «Per aspera...» зыфиорэр зэрэтеатрэм имызакъоу, шылэныгъэм кы-хэхыгъэ пычыгъохэм куоу уахэ-зыгъэгупшысыхъэрэ чыплэуи щыт. Курэжыыхэм арысхэм спектаклэм кышцашырэ рольхэмкы геройхэм агу ихъыкы-рэм, ящылэкы-псэукы зыфэ-дэм нэлуасэ тафэхъу. Геройхэм ящылэныгъэкы къэгъэзаплэ хъурэ пычыгъохэр ары авторхэм аштагъэхэр. Спектаклэм исценарий зытхыгъэхэу Арина Ефимовамрэ Эдуард Кисло-

ыкы ащ рэзэныгъэхэу хегъотэжы. Арэп тэ тищыкылагъэр! Узэрэптытэныр ары пстэуми анахь мэхъанэ зилэр! Ары зэфэдэныгъэм ылапсэри!»

мышхъэ, хэтэрыкы нэпцыхэр зэрылхэр, кыдэзыщарэр шылэуагъэр ары. Ягеройхэм алуальхэрэ гушылэхэмкы, кыралотыкырэ гупшысэхэмкы ахэм кыдгугагъало ашлоигъу шцэлэгъэхуи, гулэгъуи, шъэба-гыи, лорылагыи, хъалэлныгыи, гушлуагыи, шыпкыэныгыи, гу-гъапыи зыхэгъэжыгъэ шылэуагъэр Тхьэм итынэу зэрэщытыр. Шылэуагъэр зыгу кышчыушыгъэр зымы ешъугъэрэп, ехъуапсэ-рэм ыкы зыгъэиырэп, зыгъэ-пагэрэп ыкы мыхъо-мышлагъэ зэрихъэрэп, гужырэп ыкы кы-мылэсыгъэм лыхъурэп, ащ пстэуми затыреубгъо, зэкылэри ещэчы. «Лъэшэу зыфэныкыорэр анахъэу зыщытемыфэрэ лъэхъаным нэмыкы цыфым епты-шъуным зыфэгъас! Джащыгъум

Курэжыыхэм арысхэм спектаклэм кышцашырэ рольхэмкы геройхэм агу ихъыкы-рэм, ящылэкы-псэукы зыфэдэм нэлуасэ тафэхъу. Геройхэм ящылэныгъэкы къэгъэзаплэ хъурэ пычыгъохэр ары авторхэм аштагъэхэр.

Спектаклэр рагъэжыаным ыплэкы сурэттехыгъэхэм якъэгъэлэгъонэу концерт залэу «Налмэсым» ифойе кышчы-зэлуахыгъагъэри а гупшысэхэм адиштэу гъэпсыгъагъэ. Фото-сессием хэлэжыагъэхэр зэкы творческэ проектэу «Театрэ студиеу «Per aspera...» зыфи-лорэми цыолэгъу. Ятвор-чествэкы ахэм обществом гурагъало ашлоигъу сымэджэ папкылау ахэм кыамыпллынхэу, зэряхэгъэгъогухэр зыщамы-гъэгъупшэнэу. Тэкыла тешлагъэу сурэттехыгъэхэм якъэгъэлэгъон

ыгузэгукы пхъэ лъакъохэр зыкыт фотоаппаратыр итых. Шъхъаныгъупчымэ лухъо члап-цэ лужьухэр алухъуагъэх. Мэ-зах. Пкыжыгъэ торшер закъор ары унэр къэзыгъэнэфырэ. Геройхэм зы гушыл нэмы-лэми къалорэп. Пит, Ник, Тинэ ашлогъэшлэгъонэу унэм ит пкы-гъохэр зэпаплыхъэх. Элен хэгупшысыхъагъэу, зы ымылэгъурэм фэдэу щыс, загъорэ унэм исхэм къахэллэ фэд. Ольгэ ынэжгъэ зэхэгъэхъагъэу, ылушлэ лукъузагъэу, зымы емы-плэу щыс, тхьэпэ къолэн цыкы-горэ егъэчэрэгъу.

Урамым шыблэ гъогъо макъэрэ ошх макъэрэ кышцэлх. Джэхашоом тет пэсэрэ сыхъа-тым итео макъэ зэхэтэхы.

Зэкы сценэм щыплэгъурэмэ мэхъанэхэу зилэ зэдэгущылэгъум, шлуи, шылэныгъэм ипы-чыгъуакы уафэзыгъэчэфырэ гупшысэхэм якылотыкыны уафы-тырагъэпсыхъэ. Ублэплэ щыл, ищыкыгъэжэ закъор апэрэ лъэ-

ри, емыкыныгъэри, укызытэ-зыгъэуцорэ пстэури, зэкы узы-тещыныхъэрэри лэкыб шых! Уигугъаплэхэр бэшлагъэу кы-зэрэбдэмыхъурэм угу хъазаб регъэщэчы, уишлоигъоныгъэу кыдбдэхъурэр шылэныгъэм пкыу шыпфэхъушт. Ори зы-кызылэгъушт, пкыуачи кы-хэхъошт!» — геройхэр агу-кы зэушыижыых.

Спектаклэр зыгъэуцугъэхэм зэрэптытэрэмкы, гур анахъэу къэзылэгъуэрэ, кыдэзыщарэр шылэуагъэр ары. Ягеройхэм алуальхэрэ гушылэхэмкы, кыралотыкырэ гупшысэхэмкы ахэм кыдгугагъало ашлоигъу шцэлэгъэхуи, гулэгъуи, шъэба-гыи, лорылагыи, хъалэлныгыи, гушлуагыи, шыпкыэныгыи, гу-гъапыи зыхэгъэжыгъэ шылэуагъэр Тхьэм итынэу зэрэщытыр. Шылэуагъэр зыгу кышчыушыгъэр зымы ешъугъэрэп, ехъуапсэ-рэм ыкы зыгъэиырэп, зыгъэ-пагэрэп ыкы мыхъо-мышлагъэ зэрихъэрэп, гужырэп ыкы кы-мылэсыгъэм лыхъурэп, ащ пстэуми затыреубгъо, зэкылэри ещэчы. «Лъэшэу зыфэныкыорэр анахъэу зыщытемыфэрэ лъэхъаным нэмыкы цыфым епты-шъуным зыфэгъас! Джащыгъум

регъажыэ. Цыфхэр отхъэфэ-хэ, лъэкы ялэфэ, зыфэрэзэ-жыфэхэ нэс шылэныгъэм ику-уплэ хахъэхэрэп. Ау кыным, узхэм, зэкыоныгъэм ахэр зэ-гупшысэхъынхэ, ежъ-ежырэу хэкыплэ къагъотын фаеу къа-шы. Сыда плэмэ гур сыдигъуи чыжъэу маплэ, нэфымрэ кыуа-члэмрэ ащ къахегъуатэ. Цы-фым кыфэнэжырэп шимы-гъэзыеу ащ ымакы сакъэу клэдэулыныр ары. Шъуащыц пэпчэ джарэуштэу зекылагъ. Шъукызырэлэгъорэ шыпкы джыдэдэм шъуизытетыр».

Ащ фэдэ гушылэхэр икыоу гум зэрэптылэгъэхэр кыу-шыхъатэу геройхэми, спектак-лэм еплыхъэрэми анэпс къа-шлуакоштыгъ. Спектаклэ ужым цыфхэр бэрэ ахэм лэгъу афы-теуагъэх, къэгъэгъэ лэрамхэр апагъохыгъэх, театрэ студиякы хэтхэм ялэпэлэсэныгъэ осэ-шхо фашыгъ.

— Коллектив шлагъу непэ нэлуасэ тызыфэхъугъэр. Ащ хэтхэм гушхъэлэгъыгъэ бай ял, ямурад кызырэдэхъуштым фэбанэх. Нэмыкылау къэплон хъумэ, амалышхохэр алэкы-лых. Ащ ишлуагъэкы респуб-ликэм итворческэ шылэныгъэ

Спектаклэм ирежиссеры Любовь Русецкая, хореографы — Людмила Кирячок. Проектм зэкы хэлэжыагъэхэм япсауныгъэкы шыкылагъэ ял. Къалэу Мыекъуапэ иволонтерхэмрэ истудентхэмрэ ахэм лэпылэгъу афэхъугъэх.

шылэуагъэ гъунэнчым клочлэ-шхоу илэр зэхэпшлэшт! Хэкы-плэнчэ-гугъэплэнчэм кыхэ-кыгъэ зэхашлэхэми укыабгы-нэшт».

Геройхэм ящылэкылау зыфэ-дэщтым кытегушылэхэзэ, зэфэхысыжыхэр ашыхэзэ, гу-пшысэ шъхъалэу спектаклэм цыпхырышыгъэр авторхэм мы-рэуштэу кыдгугагъало: «Цыф-хэм зэрэптытэрэм фэмыдэу Тхьэм цыфыр елэгъу. Цы-

ахэм чыплэ гъэнэфагъэ щау-бытын алэкыгъ. Илэсым кыкылоу къагъэлэгъуагъэхэр зыпштэкы, мы спектаклэр анахь дэгъоу щыт, — кылуагъ Адыгэ Республикэм культу-рэмкы иминистрэ иалэрэ гуа-дзэу Нафиса Васильевам.

Сценэм кытехыи, проектм хэлэжыгъэ пстэуми ар къа-фэгъушлуагъ, Адыгэ Республи-кэм культурэмкы иминистрэу М. Къулэм ирээзэныгъэ тхылъ ахэм аритыжыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм ипар-ламент комитет итхъаматэу Ирина Ширинами мы проек-тым мэхъанэхэу зэрилэр кы-луагъ, сэкъатныгъэ зилэхэу курэжыыхэм арысхэм Ады-гэ Республикэмкы я Союз лэфышлоу рыхъыжыэрэмэ ащ осэшхо къафышыгъ ыкы сэ-къатныгъэ зилэхэм яфитыны-гъэхэр икыоу Адыгеим кы-шчыушымэгъэнхэм тегъэпсыхъ-гъэ программэм игъэцэкыт та-пэки зегъэушъомбгъугъэн зэ-рфаер хигъэуэфыкыгъ.

Сэкъатныгъэ зилэ цыфхэу курэжыыхэм арысхэм Адыгэ Республикэмкы я Союз итворческэ проект кыкылактогъэ спектаклэм фэдэ тыдэрэ чыплэ кышцагъэлэгъуагъэкы тыгугъэрэп.

вымрэ кызыралорэмкы, спек-таклэм лъапсэ фэхъугъэхэр шылэныгъэм кыхэхыгъэ хъугъэ-шлагъэхэр арых. Ащкы гухэлъ шъхъалэу ялагъэр зипсауныгъэ пыч фэхъугъэхэм гушхъэлэ-жыгъэ бай зэрялэр общест-вом рагъэлэгъуныр ыкы гура-гъэлоныр ары.

Сценэм щызэхэпхырэмэ бэ-мэ урагъэгупшысэ: «Гушылэу «инвалид» зыфиорэр латины-бэзм кыхэхыгъэ, зызэбдзэкы-кы ащ кыкылэрэ «кычлэдж». Ащ фэдэ гушылэм шъо шъуи-ушхъакырэбэ? Чыплэ кыинэу тызэрытым теуцолэнэу, зы зы-хэпшыхъажыны умылэкышт гупшысэм тыригъэзэгъынэу ары обществом ышлэрэ зэкы зы-фышлэрэр. Зыщытимыщыкыгъэ чыплэм кыдделэнэу фежъэ

хэлэжыагъэхэр сценэм щытэ-лэгъу.

Спектаклэм герой шъхъалэу хэтыр нэбгыри 6. Ахэр ящылэныгъэ кытегушылэх, ягуры-шэ-гупшысэхэр кыралотыкы. Геройхэр фотомастерскоим цызэлоклэх. Зэдимыштахэрэ, зэ-мыкылэрэ пкыгъо зэфэшхъаф-хэмкы унэр ушъагъэ: мыщ члэ-тэлъагъох диваныр, пхъэнтлэ-кыхэр, тыгъэгъэзэ къэгъэгъэ лэрамэу лэрышлэу шыгъэр зэрыт вазэшхоу джэхашоом тетыр, чэмэданышхохэу зэтэльхэр, Лю-довик XV-м илэхъан агъэфедэ-щыгъэм ехышчырэу шыгъэ пхъотэрышхор, джэхашоом тет сыхъатыжыр, аслъан теплэу зилэ скульптурэу гипсым хэ-шыкыгъэр, урым колоннэр, мэ-тэ зэфэшхъафхэу пхъэшхъэ-

Спектаклэм герой шъхъалэу хэтыр нэбгыри 6. Ахэр ящылэныгъэ кытегушылэх, ягурышэ-гупшысэхэр кыралотыкы. Геройхэр фотомастерскоим цызэлоклэх.

бэкъур дзыгъэныр ары. Идео-логхэмрэ программэм хэла-жыхэрэмрэ ашлоигъуагъэр шылэныгъэм чыплэ кыин ри-гъэуцагъэхэм ащ фэдэ зэхашлэхэр агу кышчыгъэушыгъэ-ныр ары.

«Ехырэхышэныгъэм узэ-лыуытыгъэу уилыгъ. Ар зыхэ-гъэзыжэ! Ехырэхышэныгъэ-

фыр зэплырэп ащ теплэу илэр арымэ, Тхьэр гум еплэ... Сыдрэ лъэхъани кыин ащэчы-щыгъ, тапэки джарэуштэу шы-тышт. Ау кыин кызырэфыкы-кыгъэр ошлэ-дэмышлэ лэфэу зэ-рэщымытыр цыфым кыгу-рылоу, ар зыштэкы, зыдимы-шлэжыштыгъэ кыуачлэу къэу-щырэп лэфышхо зэшлуиэхэу

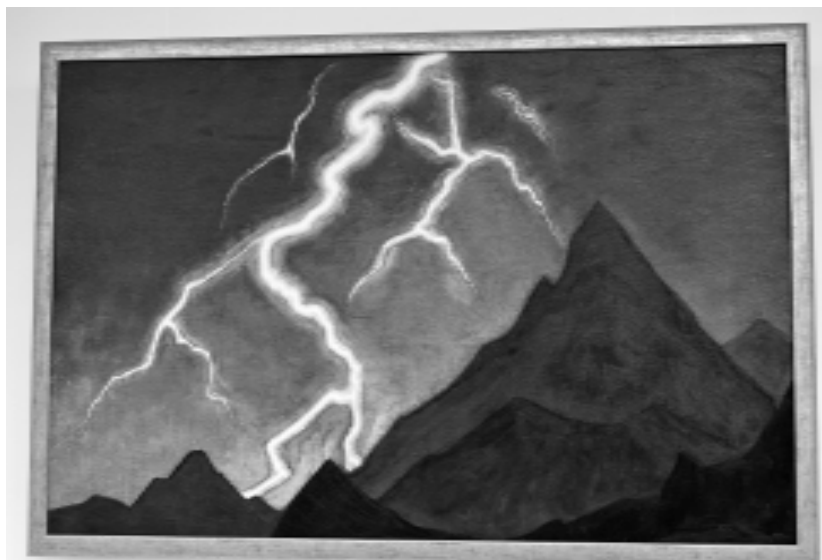
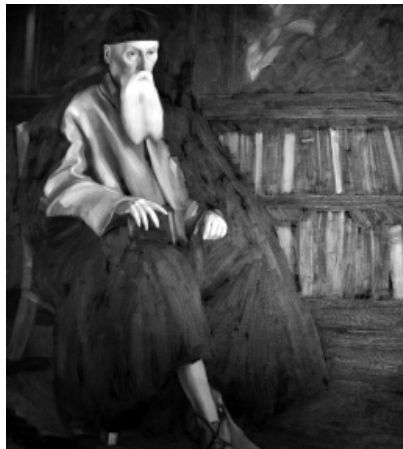
Лъэужыр Ютаклом къегъанэ

Дунаим щызэлъашлэрэ сурэтышлэу, археологэу, философэу, тхаклоу Николай Рерих илофшлагъэхэм афэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъон Мыекъяупэ къыщызэлъахыгъ. Къоклыплэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэхэмкIэ Къэралыгъо музейеу Адыгэ Республикэм икъэлэ шхъалэ дэтым зэхыхъэу щыкIуагъэр культу- рэм и Илъэс фэгъэхыгъ.

Николай Рерих 1874-рэ илъэ- сым Петербург къыщыхъугъ. ИцIыкIугъом къыщыублагъэу ака- демикэу М. Микешиным ишIуа- гъэкIэ живописым, скульптурэм зафигъесагъ. Тарихымрэ архео- логиерэ нахъ зэрэдахыхырэм къыхэкIэу, сэнэхъатэу къыхихы- щтымкIэ упчIабэ илагъэп. Ятэ юристэу зэрэщытыгъэм фэшI икIалэ илъэуж рещэ шIоигъуагъ. Николай унагъом къыщыралорэм мэхъанэ ритыщтыгъ, ау сурэ- тышхэр зыщагъэсэрэ Академи- ем чIэхъагъ. Шыпкъэ, ятэ кы- рилорэр къыдилыты, универси- тетым июридическэ факульте- ти щеджэу ыублагъ...

Къоклыплэм щыпсэурэ лъэпкъ- хэм яискусствэхэмкIэ Къэралы- гъо музейеу Мыекъяупэ дэтым идиректорэу Кушъу Нэфсэт зэх- хъэм къызэрэщыкIуагъэу, лъэпкъ культурэр къэхъумэгъэнымкIэ Николай Рерих илофшлэгъэшхо иI. Адыгэ Республикэм культурэм- кIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевам музейеу къыщызэлъахырэ къэгъэлъэгъоным, Н. Рерих исурэтхэу щылэныгъэр «къэзыгъэгущылэхэрэм» осэ ин афишлыгъ. Культурэм и Илъэ- сэу Урысыем щыкIорэм лъэпкъ искусствэм ихэхъоныгъэхэр щы- зэфэхъысыжыщтых. Адыгеир анахъ дэгъухэм ащыщ хъун ылъэ- кIыщтэу Н. Васильевам елытэ.

Адыгэ Республикэм исурэ- тышIхэм я Союз итхъаматэу Хъуажъ Рэмэзанэ игупшысэхэм уагъэгъуазэ. Николай Рерих фи- лософэу зэрэщытыгъэр щылэны- гъэм къыщыушыхъатыгъ. Тхаклоу, археологэу Н. Рерих плыта- гъэми, укыизэрэщытхъун щыл. Ащ фэдэ цIыфхэм ялъэужхэр лэ-

шлэгъухэм ахэмыкIуакIэхэу егъа- ши щысэтехыплэу искусствэм къыхэнэжыщтхэу Р. Хъуажым къыIуагъ.

Художественнэ галерееу «Сан- тал» зыфилоу Краснодар дэтым идиректорэу Н. Стрижовар къэ- гъэлъэгъоным изэхэщэн хэлэ- жьагъ. Ащ искусствэм илахъэу

хильхъэрэр дунаим щызэлъашIэ. Николай Рерих къызыхъугъэр илъэси 140-рэ, Академием идачэ загъэпсыгъэр илъэси 130-рэ зэ- рэхъухэрэм афэгъэхыгъэ къэ- гъэлъэгъоныр гъэшлэгъонэу гъэ- псыгъэ.

— Николай Рерих щылэныгъэм еплъыкIэу фырилэр искусствэм къыщылотэн ылъэкIыгъ, — къы- Iуагъ Н. Стрижовар. — Нико- лай Рерих ишIуагъэкIэ тарихыр нахышIоу зэдгъэшлагъ. Ащ илоф- шлагъэ укыитегушылэ зыхъукIэ, пшъэрылъэу зыфэпшIыжыгъэр дэгъоу зэрэбгъэцэкIэщтым упы- лын фае.

Унагъом илъэуж

Н. Рерих ишхъэгъусэу Еленэ Шапошниковхэм япхъу. Ятэ ар- хитекторэу щытыгъ. Николайрэ

Еленэрэ нэлъасэ зызэфэхъухэм, пшъашъэм илахыплхэр фэягъэ- хэп ныбжыкIэхэр зэлукIэнхэу. ШIу зэрэлъэгъугъэхэр шъэфэу зэфатхэщтыгъэх, зэлъыкIошты- гъэх. Н. Рерих IэнэтIэ ин кы- зыратым ыуж 1901-рэ илъэсым шхъэгъусэ зэфэхъугъэх. Н. Ре- рих Урысыем ишъолпырхэр зэ- ригъэлъэгъунхэу зекIо ежъэ. Еле- ни искусствэм пыщагъэ мэхъу.

Рерихмэ акъоу Юрэ лингвис- тэу, этнографэу, зекIомэ ахэла- жъэу щытыгъ, шIэныгъэлэжъ цIэ- рыло хъугъэ. Ащ ышнахыкIэу Святослав зэлъашлэрэ сурэ- тышI, общественнэ илофышI. Еле- нэ ишхъэгъусэ ригъэжъагъэр лыгъэкIотэгъэнымкIэ гъэхъагъэу иIэр искусствэм хэкIуакIэрэп.

Сурэтхэм къаIуатэрэр

— Искусствэр дэгъоу къыбгу- рылоным пае хэшIыкI фыуилэн

фае, — еIо Адыгеим инароднэ артистэу ПэрэныкIо Чэтибэ. — Николай Рерих исурэтхэм псэ апытэу къызыщысэгъэхъу, садэ- гушылэ шIоигъоу сяплъы.

СтIашъу Юр, ШхъаплъэкIо Гъу- чIыпс, ГъогунэкIо Мухъарбий, Къуанэ Аслъан, Гыщ СултIан, нэмыкIхэм Н. Рерих итворчест- вэ къыхагъэщыгъэр сурэтышIэм шъо зэфэшхъафхэр дэгъоу зэ- ригъэфедэщтыгъэхэр ары. Жур- налист илофшIэным иветеранэу ШхъаплъэкIо Къэсэйрэ артист цIэрылоу ПэрэныкIо Чэтибэрэ агу къагъэкIыжыгъ Н. Рерих Теуцожь районым зэрэщыла- гъэр.

Адыгеим къызэкIом

— 1897-рэ илъэсым Нико- лай Веселовскэр Адыгеим иIуа- шхъэу Ошъадэ щытIэнэу къы- зэкIом сурэтышI цIэрылоу, архео- логэу Николай Рерих игъусагъ, — тарихъ къэбархэм ташегъэгъуа- зэ Адыгэ Республикэм культу- рэмкIэ изаслуженнэ иофышIэу, археологэу Тэу Аслъан. — Чы- плэу къыхахыгъэм етIэнхэм ыпэ- кIэ Ошъадэ исурэт зэмышъо- гоу, дахэу Н. Рерих ышIыгъагъ. Пкъыгъоу Ошъадэ къычIахыгъэмэ ясурэтхэри Н. Рерих зэгъэфа- гъэхэу ышIыгъагъэх. Ошъадэ ису- рэт Ленинград къэралыгъо уни- верситетым идэпкъ къыщагъэ- лъагъоштыгъ. СССР хэгъагур зы- щызэгъырагъэзыгъэ 1990-рэ илъэ- сым Ошъадэ исурэт универси- тетым чIэкIодыкIыгъ, джырэ нэс къагъотыжыгъэп.

Дзэпашъу Александр Македон- скэр философэу Диоген зэрэIука- гъэм, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим хильагъорэм, нэмыкIхэм исурэт- хэр афэгъэхыгъэх. Чэщ меза- хэм пчыкIэр огум «зэрэщиджэ- гурэр» къэзыгъэлъэгъорэ сурэ- тыр шъо зэфэшхъафхэмкIэ ыгъэ- кIэрэкIагъ. ЦIыфыр лыхъозэ ымышIэрэм фэклонымкIэ иску- ствэр Iэпылэгъу къызэрэфэхъу- рэр Н. Рерих илофшIагъэхэм ахэолъагъо. Зы унагъом цIэры- лоу кыкIыгъэхэм яшIушлагъэ зэ- хэплъытэжъмэ, искусствэм плы- ныгъэ мэхъанэу иIэм нахъ узы- фещэ. Николай Рерих адыгэ- мэ ясурэтышIэу зылытагъэхэм музейеу ташIуIуагъ. Къэгъэлъэ- гъоным псэ къыпызыгъакIэрэр лIэужхэр зэфэзыщэрэ искуст- вэр щылэныгъэм иIотаклоу зэ- рэщытыр ары.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтхэр музейеу къыщытет- хыгъэх.

Зэхэзшыщагъэр
ыкIи къыдзэы-
гъэкIырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
ИофхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тилгъэп-
къэгъухэм адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер

зыхъышIэр:

385000,

къ. Мыекъяупэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шхъалэм

иапэрэ

гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшъэдэкIыжъ зы-

хыырэ секретарыр:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-

гъэр:

Урысые Федерацием

хэутын ИофхэмкIэ,

телерадиокъэтын-

хэмкIэ ыкIи зэлъы-

IэсыкIэ амалхэмкIэ

и Министерствэ

и Темыр-Кавказ

чыплэ гъэлоры-

шIаплI, зэраушыхъа-

тыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

къ. Мыекъяупэ,

ур. Пионерскэр,

268

ЗэкIэмкIи

пчыагъэр

4046

Индексхэр

52161

52162

Зак. 2925

Хэутыным

узыщыкIэтхэнэу щыт

уахътэр

Сыхъатыр 18.00

ЗыщыкIэтхэгъэхэ

уахътэр

Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхъалэр

Дэртэ Тимур

Редактор

шхъалэм

иапэрэ гуадзэр

МэшлIэкIо

Сайд

Редактор

шхъалэм

игуадзэр —

пшъэдэкIыжъ

зыхыырэ

секретарыр

Хъурмэ Хъусен

